

Årsrapport 2018

Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek

Innhold

Årsrapport 2018.....	1
Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek	1
Del I. Leders beretning.....	2
Del II. Introduksjon til virksomheten og hovedtall	3
Virksomheten og samfunnsoppdraget	3
Organisasjon og ledelse	5
Del III Årets aktiviteter og resultater	8
Samlet vurdering av resultater, måloppnåelse og ressursbruk.....	8
Oppsummering	11
Resultater og måloppnåelse etter resultatmål i tildelingsbrevet for 2018	12
Ressursbruk 2018	29
Del IV. Styring og kontroll av virksomheten.....	32
Overordnet vurdering av styring og kontroll.....	32
Del V. Vurdering av fremtidsutsikter.....	38
Del VI Årsregnskap	39
Ledelseskommentarer til årsregnskapet 2018.....	39
Prinsippnote til årsregnskapet	40
Bevilgningsrapporteringen	40
Artskontorrapporteringen	41

Del I. Leders beretning

NLB har laget en strategiplan som gjelder for perioden 2015–2018. NLBs visjon er «Et samfunn der utgivelser er tilgjengelige for mennesker som på grunn av en funksjonsnedsettelse har vansker med å lese trykt tekst». Vi har nå ferdigstilt en strategiplan som skal ta oss fra 2019–2024. Arbeidet i 2018 har vært preget av aktiviteter knyttet til den eksisterende strategiplanen, samtidig som vi har rettet oss inn mot det som vil komme i den nye.

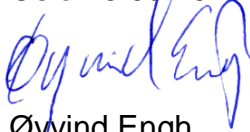
NLB er en virksomhet som har levert gode resultater til beste for vår målgruppe i mange år. Det vil vi fortsette med. Samtidig innser vi at vi kan bedre resultatene vesentlig gjennom partnerskap med andre organisasjoner. Vi har lenge hatt godt samarbeid med viktige brukerorganisasjoner som Norges Blindforbund og Dysleksi Norge. Samarbeidet med Statped om utlån og distribusjon gjør at mange flere unge mennesker får et tilbud fra NLB, samtidig som de får en mer effektiv løsning fra Statped. I 2018 har NLB etablert et samarbeid med Norges Røde Kors. Samarbeidet innebærer at besøkvenner fra Røde Kors får informasjon om NLBs tilbud og kan ta dette med seg til dem de besøker. NLB har i 2018 startet et samarbeid med Forleggerforeningen om å bidra til at mer av litteraturen som gis ut er tilgjengelig for NLBs målgruppe på utgivelsestidspunktet. Dette er starten på noe som vil gi betydelig effekt i årene som kommer. Vi har et godt samarbeid med Universell, som sikrer kompetanse og kontakter for at vi kan forbedre vårt tilbud til studenter.

Nasjonalbiblioteket er viktig for NLB på mange måter. I 2018 kan vi spesielt nevne et tettere samarbeid om administrasjon og samarbeidet om å realisere viktige punkter i Nasjonal bibliotekstrategi 2015–2018. Vi har også samarbeidet med folkebibliotek og fylkesbibliotek om bibliotekstrategien. Samarbeidet med Foreningen !les gjør at nasjonale lesekampanjer kan være for alle. Internasjonalt har vi en rekke samarbeidspartnere, både gjennom organisasjoner vi deltar aktivt i og gjennom aktiviteter og prosjekter der vi samarbeider med en eller flere organisasjoner. En rekke private leverandører i inn- og utland er også med på å sikre at NLB kan levere gode tjenester.

NLB søker aktivt etter partnerskap og samarbeid og ønsker å være en organisasjon det skal være bra å samarbeide med. Vi er sikre på at dette er viktig for de resultatene vi har nådd i 2018 og vi er sikre på at det er riktig i tiden som kommer.

Resultatene for 2018 er gode. Vi har på ny satt ny rekord for antall nye lånere, både gjennom tilvekst av unge lånere gjennom Statped-samarbeidet og vekst i andre grupper som følge av egne kampanjer. Vi har økt utlån, vi har produsert mer enn måltallet når det gjelder folkebiblioteklitteratur og vi har produsert det studenter med produksjonsrett trenger innenfor den tidsrammen som gjelder. Resultatene er nådd parallelt med mye utviklingsarbeid og uten økning i ressursbruken.

Oslo 15.03.2019

Øyvind Engh
Direktør

Del II. Introduksjon til virksomheten og hovedtall

Virksomheten og samfunnsoppdraget

Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek (NLB) er et statlig forvaltningsorgan underlagt Kulturdepartementet. NLBs samfunnsoppdrag er å bidra til at mennesker med funksjonsnedsettelse som gjør det vanskelig å lese trykt tekst får samme tilgang til litteratur og informasjon som befolkningen for øvrig.

NLB produserer og låner ut tilrettelagt litteratur i lydbokformat og punktskrift. Bibliotektilbudet omfatter allmenn litteratur for alle aldersgrupper og studielitteratur for studenter ved universiteter, høyskoler og fagskoler. Gjennom sin virksomhet bidrar NLB til samfunnsmessig likestilling for en stor gruppe av landets innbyggere.

Fra 2003 har NLB administrert og utført utskriftstjeneste for døvblinde.

NLBs visjon

Et samfunn der utgivelser er tilgjengelige for mennesker som på grunn av en funksjonsnedsettelse har vansker med å lese trykt tekst.

Strategiplan 2015–2018

Viktigste satsningsområder:

- Flere mennesker som har vansker med å lese trykt tekst skal få kunnskap om NLB og flere skal velge å bli lånere
- Mennesker som har vansker med å lese trykt tekst kan ha stor nytte av digitaliseringen i bokbransjen – dersom utgiverne legger til rette for det. NLB vil bidra til en slik utvikling gjennom å drive et aktivt pådriverarbeid overfor utgivere
- NLBs lånere skal kunne låne i formater og på måter som er tilpasset deres behov – NLB må tilpasse tilbudet i takt med teknologitvilling og ha kunnskap om brukerbehov
- Lånerne skal få tilgang til en stadig større samling preget av kvalitet, allsidighet og aktualitet
- Lånerne skal oppleve en litteraturformidling og en betjening de er tilfreds med

Tildelingsbrev 2018

Bevilgningen på statsbudsjettets kapittel 326 Språk-, litteratur- og bibliotekformål bygger opp under departementets mål om å samle inn, bevare, dokumentere og formidle kulturarv; å gi tilgang til kunst og kultur av høy kvalitet og sørge for at norsk er et velfungerende og fullverdig språk, jf. Prop. 1 S (2017–2018).

Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek produserer og låner ut allmenn litteratur og studielitteratur i tilrettelagte formater til personer med funksjonsnedsettelse som gjør det vanskelig å lese trykt tekst. Gjennom denne virksomheten, og gjennom samarbeid og pådriverarbeid, bidrar NLB til økt samfunnsdeltakelse og likestilling for personer i målgruppen. Blant Norsk lyd- og blindeskriftbiblioteks viktigste utfordringer framover er gjennom egne tiltak og ved samarbeid med andre å legge til rette for at de mulighetene som digital teknologi gir, blir utnyttet til beste for målgruppen.

Hovedmål 2018

Hovedmålet for Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek i 2018 er: Det skal legges til rette for at personer som på grunn av en funksjonsnedsettelse har vansker med å lese trykt tekst, har god tilgang til litteratur og bibliotek tjenester.

Resultatmål

1. Utlån og formidling

NLB skal låne ut, formidle og informere om tilrettelagt litteratur. NLB skal arbeide aktivt for å få nye lånere.

2. Tilvekst

NLB skal ha et aktuelt og bredt tilbud av god kvalitet. NLB skal utvikle samlingen gjennom:

- Å opprettholde et høyt, effektivt produksjonsnivå med riktig kvalitet, basert på oppdatert teknologi
- Innkjøp og innlån

NLB skal produsere tilrettelagt litteratur til studenter med sterk synshemming og kan i tillegg utvikle samlingen av studielitteratur innenfor disponible rammer.

3. Studenttjeneste

NLB skal være en kompetanseressurs og samarbeidspartner for syns- og lesehemmede studenter, brukerorganisasjoner og offentlige virksomheter som bibliotek og undervisningsinstitusjoner.

4. Samarbeid, koordinering og pådriveransvar

NLB har ansvar for å fremme samarbeid og koordinering av miljø som arbeider med tilrettelagt litteratur. NLB skal være en pådriver slik at produksjon og publisering gjennom allmenne kanaler også gir bedre tilgjengelighet for NLBs målgrupper. Gjennom internasjonalt samarbeid skal NLB være pådriver og kvalitetssikrer for å sikre et optimalt tilbud til sine målgrupper.

5. Utvikling

NLB skal være aktiv i utvikling av tjenester og bruk av ny teknologi for å bedre tilbudet til sine målgrupper.

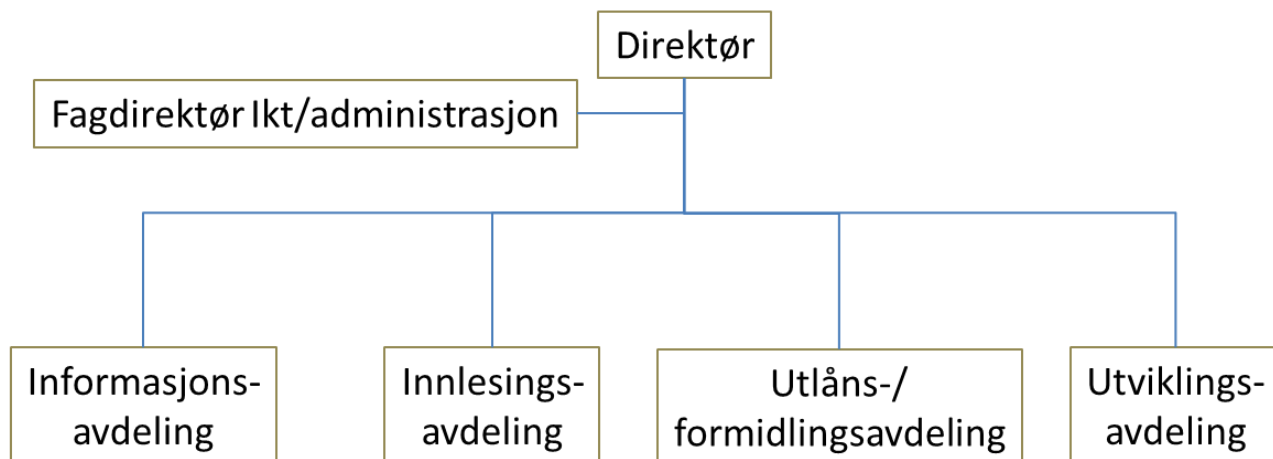
NLB skal utrede framtidige distribusjonsløsninger, herunder utfasing av CD-en som medium.

NLBs verdier

Profesjonalitet, respekt og inkludering er verdier som skal rettlede oss i vårt arbeid og i de beslutningene vi tar.

Organisasjon og ledelse

Organisasjonskart for NLB

NLBs ledelse i 2018

- Direktør: Øyvind Engh
- Fagdirektør IKT/administrasjon: Kjell Egeland
- Avdelingsdirektør utlåns-/formidlingsavdelingen: Jorunn Wold
- Avdelingsdirektør innlesingsavdelingen: Knut Michael Nygaard
- Avdelingsdirektør utviklingsavdelingen: Arne Kyrkjebø
- Avdelingsdirektør informasjonsavdelingen: Liv Torild Ellefsen

Som en følge av overføring av administrative oppgaver fra NLB til Nasjonalbiblioteket, ble administrasjonsavdelingen avviklet fra 01.01.2018. Kjell Egeland, tidligere avdelingsdirektør i administrasjonsavdelingen, gikk over i en stilling som direktør for IKT/administrasjon. Stillingen er plassert i direktørens stab.

Jorunn Wold har vært ansatt som avdelingsdirektør i utlåns-/formidlingsavdelingen fra 01.09.2018. I perioden 01.01.- 31.08.2018 var Eli Frisvold, spesialbibliotekar i utlåns-/formidlingsavdelingen, konstituert i stillingen som avdelingsdirektør.

Knut Michael Nygaard sa opp sin stilling som avdelingsdirektør i innlesingsavdelingen med virkning fra 07.09.2018. Fra samme dato har Kjell Egeland vært konstituert i denne stillingen.

NLB er lokalisert i Oslo. Virksomheten har 31.12.2018 totalt 42 ansatte fordelt på 38 årsverk.

Fagråd

Etter en prosess i Kulturdepartementet for å avklare bruk av styrer i underliggende etater, besluttet departementet i 2016 å erstatte NLBs tidligere styre med et fagråd. Fagrådet er oppnevnt for perioden 2017 til utgangen av 2020.

Fagrådets formål

Fagrådets formål er å supplere kompetansen i NLB med brukerperspektiver og faglige perspektiver fra sentrale samarbeidspartnere. Fagrådet skal bidra til å sikre et bredt og godt beslutningsgrunnlag for ledelsen i NLB. Dette skal bidra til at NLB tilbyr målgruppene et godt tilbud innen de rammene som blir gitt av Stortinget og departementet.

Fagrådet skal være et rådgivende organ for ledelsen i NLB, og en arena for drøfting av strategiske og prinsipielle spørsmål om tilgang til litteratur for alle. Rådet skal bidra til god kontakt mellom brukerorganisasjonene, de profesjonelle samarbeidspartnerne og NLB.

NLBs fagråd er oppnevnt av Kulturdepartementet. Fagrådet har en leder og seks faste medlemmer. To av fagrådets medlemmer er oppnevnt etter forslag fra Norges Blindforbund. Dysleksi Norge, Nasjonalbiblioteket, Universitets- og høyskolerådet og Deltasenteret har foreslått ett fagrådsmedlem hver. Hvert medlem har et personlig varamedlem.

Fagrådets sammensetting 2017-2020

Kulturdepartementet har oppnevnt følgende medlemmer med varamedlemmer til fagrådet:

Leder

- Trygve G. Nordby

Etter forslag fra Norges Blindforbund:

- Karianne Havsberg, med varamedlem Unn Ljøner Hagen
- Terje André Olsen, med varamedlem Egil Rasmussen

Etter forslag fra Dysleksi Norge:

- Caroline Solem, med varamedlem Knut Rinden

Etter forslag fra Nasjonalbiblioteket:

- Hilde Ljødal, med varamedlem Svein Arne Tinnesand

Etter forslag fra Deltasenteret:

- Haakon Aspelund, med varamedlem Tone Alexandra Larsen

Etter forslag fra Universitets- og høyskolerådet:

- Kjetil Knarlag, med varamedlem Anna Løken

Fagrådet har i 2018 avholdt tre møter. Rådet har vurdert og gitt uttalelser om saker som budsjett og regnskap, utlåns- og produksjonsstatistikk, utviklingsprosjekter og virksomhetsplaner.

Volumtall

Tabell1. Utvalgte volumtall

Volumtall	2016	2017	2018
Samlet utlån i NLB	646.677	765.110	816.619
Utlån av lydbøker – folkebiblioteklitteratur	613.028	720.628	766.594
Utlån av punktskriftbøker	1.969	2.048	2.567
Utlån av studielitteratur	31.680	42.434	47.548
Lånere i NLB totalt	29.261	44.210	63.849
Antall nye lånere	4.363	17.545	24.029
Folkebiblioteklitteratur – samlet tilvekst lydbokformat, bøker og tidsskrifter	1.137	1.112	988
Folkebiblioteklitteratur – egne innlesninger, bøker og tidsskrifter	442	533	534
Folkebiblioteklitteratur – punktskriftproduksjon bøker	362	393	369
Folkebiblioteklitteratur – punktskriftproduksjon hefter til punktklubber	85	96	96
Studielitteratur – samlet tilvekst, lydbøker	370	445	402
Studielitteratur – egne produksjoner, lydbøker	348	432	393

Nøkkeltall

Tabell 2. Nøkkeltall fra årsregnskapet

Nøkkeltall fra årsregnskapet 2012-2018	2017	2018
Antall årsverk	40,5	38
Antall ansatte	47	42
Samlet tildeling post 01	61 383	58 122
Driftsutgifter	27 514	29 045
Lønnsandel av samlet tildeling	49 %	48 %
Lønnsutgifter per årsverk	579	571

For å gi et riktig bilde av virksomheten, har vi flyttet et beløp på ca. kr 3,3 millioner til innlesere som er oppdragstakere utenfor næring fra lønnsutgifter til driftsutgifter. Tilsvarende er gjort med et beløp på ca. kr 600.000 som består av honorar til medlemmer i OUP og NLBs fagråd og et mindre beløp til ventelønn.

I henhold til Kulturdepartementets beslutning om administrativt samarbeid mellom NLB og Nasjonalbiblioteket (NB) er fem medarbeidere overført fra NLB til NB fra 01.01.2018.

NLBs regnskap føres etter kontantprinsippet.

Del III Årets aktiviteter og resultater

Samlet vurdering av resultater, måloppnåelse og ressursbruk

Samfunnsoppdrag og målgruppe

NLB skal gjennom sin virksomhet bidra til at mennesker i målgruppen får samme tilgang til litteratur og informasjon som befolkningen for øvrig. Synshemming, dysleksi eller andre funksjonsnedsettelse som gjør det vanskelig å lese trykt tekst, skal ikke være til hinder for å få tilgang til vår felles kultur, som skjønnlitteratur, sakprosa, aviser og tidsskrifter. NLB skal bidra til å gi alle like muligheter til utdanning og samfunnsdeltakelse.

Det finnes ingen eksakte tall som dokumenterer omfanget av NLBs målgruppe. I samsvar med estimater i de øvrige nordiske landene vurderer NLB målgruppen å utgjøre rundt 300.000 personer. NLB har nå i underkant av 65.000 lånere. Mange i målgruppen kjenner ikke godt nok til tilbudet. Videre innsats for å nå ut med informasjon er avgjørende for god utøvelse av samfunnsoppdraget.

Utvikling og samarbeid

NLB har også i 2018 samarbeidet nasjonalt og internasjonalt med andre produsenter av tilrettelagt litteratur. Det løpende samarbeidet med de nordiske lyd- og blindeskriftbibliotekene har gitt gevinster i form av nytt verktøy for punktskriftproduksjon og løsning for produksjon av noter i punktskrift. Internasjonalt samarbeid er av stor betydning innen de fleste av NLBs utviklingsområder, herunder videreutvikling av formidlings- og utlånsløsninger og ny talesyntese.

Økt utlån

Den store økningen i antall lånere og god tilvekst av nye lydbøker og bøker i punktskrift, har sammen med målrettet satsning på digital litteraturformidling gitt utlånsvekst også i 2018. I 2017 økte samlet utlån av tilrettelagt litteratur med 18 prosent, og i 2018 har vi økt utlånet med ytterligere 7 prosent. Den prosentvise økningen var størst for punktskriftbøker, som økte med 25 prosent sammenlignet med tallene for 2017. Studielitteraturen hadde en utlånsvekst på 12 prosent og folkebiblioteklitteratur i lydbokformat økte med 6 prosent.

God digital litteraturformidling og stabile, brukervennlige utlånsløsninger er viktige satsningsområder for å stimulere til økt digitalt utlån. Basert på funn i brukerundersøkelsen vi gjennomførte høsten 2017, har vi i 2018 gjort endringer på våre nettsider som bidrar til enklere innmelding, litteraturgjenfinning og lån.

Lånere kan selv søke etter bøker, låne og laste ned eller strøme lydbøker til telefon, nettbrett eller PC. I 2018 ble 47 prosent av alle utlånte lydbøker fra NLB lastet ned eller strømmet. Året før var denne andelen 40 prosent.

I 2018 ble hele 91 prosent av studielitteraturen i lydbokformat ble distribuert digitalt. For folkebiblioteklitteraturen var den tilsvarende andelen på 44 prosent.

Lydhør og Nettleserbok

For å kunne tilby en bedre og mer brukervennlig tjeneste og stimulere til fortsatt økning i det digitale lydbokutlånet, har NLB i 2018 brukt ressurser på å utvikle en ny, forbedret versjon av appen Lydhør. Appen oppdateres med ny funksjonalitet, oppdatert brukergrensesnitt og utvidede muligheter til digital litteraturformidling.

NLB har til nå ikke kunnet tilby et gratis avspillingsprogram for lydbøker til bruk på Mac. Etterspørselen etter et slikt program har økt. Vi finner særlig mange Mac-brukere blant elevene som låner Statped's lærebøker og blant studenter ved universiteter og høyskoler. For å gi alle lånerne, uavhengig av om de bruker PC eller Mac, mulighet til å laste ned og strømmes lydbøker, har vi i 2018 brukt ressurser på å utvikle et nytt avspillingsprogram.

Nettleserprogrammet kan brukes på Mac, PC og Chromebook. Programvaren, som lanseres første kvartal 2019, er utviklet internt i NLB.

Økt tilvekst

Innleste lydbøker

NLB har de seneste årene gjennomført målrettede tiltak for å rekruttere nye innlesere. I tillegg har vi styrket studiokapasiteten og etablert nye retningslinjer for innlesing av lydbøker. Tiltakene har gitt gode resultater, med stor økning i innleste titler i 2017. I 2018 har vi opprettholdt det samme høye innlesingstallet. Vi passerte måltallet på 500 titler innlest skjønnlitteratur og leste inn 512 titler. I tillegg leste vi inn 22 tidsskrifter.

Lydbøker med talesyntese

Andelen studielitteratur produsert med talesyntese har økt jevnt de seneste årene. I 2018 produserte NLB 393 titler studielitteratur i lydbokformat. Hele 94 prosent av titlene ble produsert med talesyntese. Produksjonsomfanget av studielitteratur blir i all hovedsak bestemt av antall bestillinger fra studenter med produksjonsrett. NLB produserer pensumlitteratur for synshemmede studenter ved universiteter, høyskoler og fagskoler. Bruk av talesyntese sikrer god produksjonskapasitet og kort leveringstid, noe som er av vesentlig betydning for kvaliteten på tilbudet til studenter. NLB bruker talesyntese også i produksjon av aviser og de fleste tidsskriftene. All skjønnlitteratur er tradisjonelle innlesninger produsert i NLBs studioer.

For å bedre kvaliteten på talesynteseproduksjonene og for å kunne møte en økning i etterspørselen etter studielitteratur, aviser og tidsskrifter, har NLB i 2018 brukt ressurser på å anskaffe to nye talesynteser. Etter en anbudsrunde ble oppdraget gitt til det skotske firmaet CereProc, som nå er godt i gang med å utvikle en ny bokmålsstemme. På oppdrag fra NLB skal CereProc også utvikle en nynorsk talesyntesestemme. Begge de to nye talesyntesene blir lansert i løpet av 2019.

Bøker i punktskrift

NLB har som mål å stimulere til økt bruk av punktskrift som skriftspråk. Utviklingen av et nytt punktskriftverktøy har vært et omfattende og ressurskrevende prosjekt som nå gir gode resultater i form av en mer effektiv produksjon med økte muligheter for brukertilpasning basert på ønsker fra lånerne. Det nye produksjonsverktøyet, som ble tatt i bruk fra 1. oktober 2018, sikrer en fremtidsrettet punktskriftproduksjon med kort leveringstid.

I tillegg til å produsere punktskriftbøker som en del av den ordinære samlingsutviklingen, produserer vi også et stort antall titler på direkte bestilling fra lånerne. I 2018 produserte vi 465 titler i punktskrift. NLB har kapasitet til en vesentlig vekst i punktskriftproduksjonen dersom etterspørselen øker. Vi mottar gode tilbakemeldinger fra lånerne på endringene i prinsippene for produksjon av bøker i punktskriftformat.

Lånervekst

I 2018 ble det meldt inn 24.000 nye lånerne hos NLB, noe som er en økning på 37 prosent sammenlignet med rekrutteringstallene for 2017. Størst vekst finner vi i aldersgruppen 0-16 år. Der ble det registrert nesten 17.000 nye lånerne. Ved utgangen av 2018 hadde NLB i underkant av 64.000 lånerne. Gruppen barn og unge, 0-16 år, utgjør i dag 47 prosent av alle lånerne hos NLB.

Hovedårsaken til den store økningen i andelen barn og unge er formidlings- og utlånsamarbeidet NLB inngikk med Statped fra skolestart høsten 2017. Elever i grunnskole og videregående skole som blir registrert i Statped Skolelydbok for å låne tilrettelagte lærebøker, får også tilgang til å låne lydbøker fra NLB.

En stor andel av de nye, unge lånerne har dysleksi. Lånerne med dysleksi eller andre lese- og skrivevansker utgjør nå 45 prosent av alle lånerne hos NLB. Rekrutteringen av lånerne med synshemming økte i 2018 med 21 prosent sammenlignet med året før. Etersom lånerveksten er større innen de andre gruppene, går likevel den prosentvise andelen synshemmede lånerne ned.

Kommunikasjon og formidling

Det er et mål for NLB å nå bedre ut til flere i målgruppen. I 2018 gjennomførte vi to målrettede informasjonskampanjer. Den ene kampanjen var rettet spesielt mot voksne mennesker med synshemming. Med den andre kampanjen nådde vi mennesker med andre funksjonsnedsettelse, ulike sykdommer og skader, som gjør det vanskelig å lese trykt tekst.

For å nå NLBs sammensatte målgruppe med informasjon om tilbudet, er det avgjørende å bygge nettverk og etablere samarbeid med andre. I forbindelse med kampanjene i 2018 har vi samarbeidet med blant andre Røde Kors, Sunnaas sykehus og en lang rekke interesseorganisasjoner og andre relevante aktører.

Formidlings- og utlånsamarbeidet med Statped har bidratt til stor økning i antallet unge lånerne hos NLB. Det er en prioritert oppgave å arbeide for at de unge lånerne tar i bruk NLBs store samling barne- og ungdomslitteratur, både til fritidslesing og som støtte i undervisningsfagene. I 2018 ble det sendt informasjon ut til alle landets grunnskoler og videregående skoler med oppfordring til økt bruk av NLBs litteratur i tillegg til pensumbøkene fra Statped.

Gjennom arbeidet med Nasjonal bibliotekstrategi er det lagt et godt grunnlag for et utvidet samarbeid med folkebibliotekene for å styrke kjennskapen til NLBs tilbud.

Informasjonstiltakene for å rekruttere flere nye lånerne vil også i kommende år være et satsningsområde for NLB. I tillegg skal vi styrke formidlingsarbeidet for å bidra til økt lesing, særlig blant barn og unge.

Videreutvikling av våre nettsider i tråd med brukerundersøkelser og i henhold til kravene til universell utforming, har også i 2018 vært en prioritert oppgave. Vi har i særlig grad vektlagt tiltak for å styrke litteraturformidlingen. Trafikken på nettsidene, målt i antall sidevisninger, økte med 44 prosent fra 2017 til 2018. Andelen lånerne som bruker nettsidene på mobil økte fra 33 til 39 prosent, mens andelen nettbrettbrukere har ligget på 13 prosent de to seneste årene.

Oppsummering

NLB kan i 2018 vise til solide resultater på samtlige resultatindikatorer:

- Utlånet av folkebiblioteklitteratur og studielitteratur øker
- God tilvekst av alle formater, både for folkebiblioteklitteratur og studielitteratur
- Fortsatt stor vekst i antall nye lånere
- Målrettet informasjons- og formidlingsarbeid bidrar til økt lånerrekruttering og utlån
- Nasjonale og internasjonale samarbeids- og utviklingsprosjekter bidrar til å bedre tjenestetilbudet
- Videreutvikling av nettsider og distribusjonsløsninger bidrar til økt digitalt utlån
- Tjenestetilbudet tilpasses for å sikre fortsatt god brukertilfredshet

Resultatene er nådd samtidig med at antall årsverk er redusert. NLB fortsetter arbeidet med å automatisere og effektivisere arbeidsprosesser for å kunne vri ressurser over på utviklings- og informasjonsarbeid. Det har gitt resultater i flere år og har i 2018 bidratt til riktig og god ressursbruk – både når det gjelder hva ressursene brukes på og hvordan de brukes. I tillegg har samarbeidet med Statped gitt gode resultater når det gjelder hvordan denne organisasjonen betjener sine brukere.

Resultater og måloppnåelse etter resultatmål i tildelingsbrevet for 2018

Resultatmål 1: Utlån og formidling

NLB skal låne ut, formidle og informere om tilrettelagt litteratur. NLB skal arbeide aktivt for å få nye lånere.

Styringsparametere/resultatindikatorer

- Utlån av folkebiblioteklitteratur og studielitteratur
- Antall lånere
- Formidlings- og informasjonsvirksomhet

Utlån

Tabell 1.1. Utlån. Folkebibliotek- og studielitteratur

	2016	2017	2018	Endring 2017-2018	
				Antall	Prosent
Samlet utlån i NLB	646.677	765.110	816.619	51.509	7 %
Folkebiblioteklitteratur totalt	614.997	722.676	769.161	46.485	6 %
Lydbøker	613.028	720.628	766.594	45.966	6 %
Lydbøker på CD	424.361	454.963	426.927	-28.036	-6 %
Strømmet	24.578	31.312	33.565	2.253	7 %
Nedlastet	164.089	234.353	306.102	71.749	31 %
Punktskriftbøker	1.969	2.048	2.567	519	25 %
Studielitteratur totalt	31.680	42.434	47.458	5.024	12 %
Lydbøker	31.473	42.101	47.239	5.138	12 %
Lydbøker på CD	7.395	6.361	4.099	-2.262	-36 %
Strømmet	6.301	9.135	9.438	303	3 %
Nedlastet	17.777	26.605	33.702	7.097	27 %
E- bøker/punktskrift	193	314	203	-111	-35 %
Noter	14	19	16	-3	-16 %

Samlet utlån 2018

Tallene i tabell 1.1. gjelder kun utlån av NLBs bøker. Utlånet av lærebøker fra Statped og bøker fra KABB er ikke inkludert i utlånstallene.

Som tabellen viser, fortsetter utlånsveksten både for folkebibliotek- og studielitteratur. Samlet utlånsvekst i 2018 var på 7 prosent. Folkebibliotekutlånet økte med 6 prosent og studielitteraturen med 12 prosent sammenlignet med utlånstallene for 2017.

NLB hadde ved utgangen av 2018 totalt 63.849 lånere. Til sammen 52 prosent av alle registrerte lånere var i 2018 aktive brukere, og lånte minst én bok i løpet av året.

Lydbøker

Digitale utlån, strømming og nedlasting, til telefon, nettbrett og PC øker mest, og utgjorde i 2018 totalt 47 prosent av alle lydbokutlån. Året før var andelen digitale lydbokutlån 40 prosent, og i 2016 utgjorde den 33 prosent.

Studielitteratur blir i langt større grad enn folkebiblioteklitteratur lånt ut digitalt. I 2018 ble 91 prosent av studielitteraturen lastet ned eller strømmet, mens 44 prosent av folkebiblioteklitteraturen i lydbokformat ble distribuert digitalt. De aller fleste foretrekker å laste ned lydbøkene fremfor å strømme, noe som sikrer at bøkene er tilgjengelig på avspillingsenheten også uten internettdekning. 78 prosent av all digitalt utlånt studielitteratur ble lastet ned i 2018. For folkebiblioteklitteraturen var det tilsvarende tallet 90 prosent.

Bøker i punktskrift

Utlånet av bøker i punktskrift økte med 25 prosent i 2018. NLB har arbeidet aktivt for å gjøre punktskriftleserne kjent med at de kan bestille produksjon av titler i punktskrift dersom de ikke allerede finnes i samlingen. Tilpasset litteraturvalg og kort leveringstid har bidratt til økt utlån av bøker i punktskrift.

NLB tilbyr lånerne medlemskap i punktskriftklubber med månedlige utsendelser av punktskrifthefter produsert særskilt for hver enkelt klubb. I 2018 var det to klubber for barn og fire for voksne. Klubbene for barn hadde 30 medlemmer, mens 83 lånere abonnerte på punktskrifthefter for voksne lånere. Utsendingene av hefter til klubbene kommer i tillegg til utlånsstatistikken vist i tabell 1.1. Utlån.

E-bøker

E-bøkene hos NLB er oppmerkede tekstfiler produsert på bestilling fra studenter med produksjonsrett. Filene kan leses med talesyntese eller leselist. Formatet lånes kun ut til studenter med produksjonsrett.

Lydhør

I underkant av 65 prosent av alle aktive lydboklånere hos NLB benyttet Lydhør for å høre på lydbøker.

NLB distribuerer lydbøker til appen Lydhør via tjenesten Daisy Online Delivery system (DOD). Med DOD-tjenesten kan NLB distribuere lydbøker også til andre spillere, som for eksempel internettbaserte DAISY-spillere. Andre spillere enn Lydhør utgjør imidlertid en svært liten andel. Hele 98 prosent av lydbokdistribusjonen via DOD-tjenesten går til Lydhør.

Våre målinger viser at vi i 2018 hadde 21.908 unike brukere av DOD-tjenesten. De utgjorde 66 prosent av alle aktive lånere hos NLB i 2018. Denne andelen har økt fra 33 prosent i 2016 og 55 prosent i 2017.

Fjernlån

Tabell 1.2. Fjernlån. Folkebibliotek og studenttjeneste

	2016	2017	2018	Endring 2017-2018	
				Antall	Prosent
Folkebibliotek	771	552	591	39	7 %
Studenttjenesten	320	289	216	-73	-25 %

Tabellen viser fjernlån fra vårt svenske søsterbibliotek, MTM.

Lånere

Tabell 1.3. Antall lånere totalt. Fordeling lånegrunnlag og alder

	2016	2017	2018	Endring 2017-2018	
				Antall	Prosent
Antall lånere totalt	29.261	44.210	63.849	19.639	44 %
Antall registrert via NLB	29.261	33.031	39.943	6.912	21 %
Antall registrert via KABB	-	52	68	16	31 %
Antall registrert via Statped	-	10.982	23.683	12.701	116 %
Lånere med synshemming	10.433	11.174	12.159	985	9 %
Lånere med andre funksjonsnedsettelse, inkl. dysleksi	15.672	31.512	50.194	18.682	59 %
Lånere med dysleksi	10.522	19.379	28.529	9.150	47 %
Institusjoner, skoler o.a.	3.152	1.502	1.433	-69	-5 %
Alderssammensetting					
0-16 år	6.070	18.087	30.159	12.072	67 %
17-30 år	6.014	8.767	13.335	4.568	52 %
31-50 år	4.312	5.402	7.305	1.903	35 %
51-70 år	3.307	3.683	4.416	733	20 %
71 år-	6.553	6.944	7.428	484	7 %

Stor økning i antall lånere

2018 var det første hele året med utlåns- og distribusjonssamarbeid mellom NLB og Statped. Som tabellen over viser, har samarbeidet som ble etablert fra skolestart 2017, ført til kraftig økning i det totale antall lånere. Målrettet informasjonsarbeid og enklere innmeldingsrutiner har i tillegg bidratt til stor vekst også innen de øvrige aldersgruppene.

Endringer i lånersammensettingen

Ved utgangen av 2018 var 47 prosent av alle NLBs lånere i aldersgruppen 0-16 år. I 2016 var 21 prosent av NLBs lånere i denne aldersgruppen. De fleste nye, unge lånerne har dysleksi eller andre lese- og skrivevansker, noe som bidrar sterkt til å endre den totale lånersammensettingen hos NLB. Ved utgangen av 2018 utgjorde lånere med dysleksi 45 prosent av det totale antall lånere.

Tabell 1.4. Rekruttering av nye lånere. Fordeling lånegrunnlag og alder

	2016	2017	2018	Endring 2017-2018	
				Antall	Prosent
Antall nye innmeldinger totalt	4.363	17.545	24.029	6.484	37 %
Nye via NLB	4.363	6.544	9.119	2.575	39 %
Nye via KABB	-	11	17	6	1 %
Nye via Statped	-	10.979	14.877	3.898	36 %
Lånere med synshemming	904	1.219	1.474	255	21 %
Lånere med andre funksjonsnedsettelse inkl. dysleksi	3.175	16.169	22.347	6.178	38 %
Lånere med dysleksi	2.096	9.079	11.555	2.476	27 %
Institusjoner, bibliotek o.a.	281	146	168	22	15 %
Alderssammensetting					
0-16 år	2.029	12.934	16.939	4.005	31 %
17-30 år	858	2.484	3.803	1.319	53 %
31-50 år	381	962	1.785	823	86 %
51-70 år	260	416	753	337	81 %
71 år -	567	626	639	13	2 %
Studentlånere	756	1.005	1.084	79	8 %

Rekrutteringsvekst

NLB har også i 2018 hatt en stor økning i antall nye lånere. Rekrutteringsveksten henger sammen med utlåns- og distribusjonssamarbeidet mellom NLB og Statped. Det er imidlertid verdt å merke seg at den prosentvise veksten i antall nye lånere er størst i aldersgruppen 51-70 år. NLB har i 2018 videreført den målrettede innsatsen for å nå bedre ut til mennesker i målgruppen.

Seks prosent av alle nyinnmeldte lånere i 2018 var registrert med synshemming. Innen den store gruppen av nye lånere med andre funksjonsnedsettelse, utgjør mennesker med dysleksi flertallet. 48 prosent av alle nye lånere i 2018 var registrert med dysleksi som lånegrunnlag.

Resultatmål 2: Tilvekst

NLB skal ha et aktuelt og bredt tilbud av god kvalitet. NLB skal utvikle samlingen gjennom:

- Å opprettholde et høyt, effektivt produksjonsnivå med riktig kvalitet, basert på oppdatert teknologi
- Innkjøp og innlån

NLB skal produsere tilrettelagt litteratur til studenter med sterk synshemming og kan i tillegg utvikle samlingen av studielitteratur innenfor disponible rammer.

Styringsparametere/resultatindikatorer

- Bestand av folkebiblioteklitteratur og studielitteratur fordelt på lydbokformat og punktskrift
- Produksjon, innkjøp og innlån av folkebiblioteklitteratur
- Produksjon av studielitteratur
- Omfang av internasjonalt lånesamarbeid

Bestand

Tabell 2.1. Bestand. Folkebiblioteklitteratur

	2016	2017	2018	Endring 2017-2018	
				Antall	Prosent
Samlet bestand folkebibliotek	20.127	21.656	22.911	1.255	6 %
Lydbøker	15.230	16.328	17.231	903	6 %
Voksen	10.980	11.835	12.491	656	6 %
Barn	4.250	4.493	4.740	247	5 %
Punktskriftbøker	4.897	5.328	5.680	352	7 %
Voksen	2.220	2.501	2.712	211	8 %
Barn	2.677	2.827	2.968	141	5 %

Som tabell 2.1 viser, har NLB i 2018 økt samlet bestand av folkebiblioteklitteratur innen alle formater og til alle aldersgrupper.

Boksamlingens størrelse påvirkes både av produksjonsomfang og kassering i forbindelse med vedlikehold av samlingen. Bøker i punktskrift produseres i stor grad på direkte etterspørsel fra lånerne. NLB har kapasitet til vesentlig økning i punktskriftproduksjonen dersom etterspørselen øker.

Tabell 2.2. Bestand. Studielitteratur

	2016	2017	2018	Endring 2017-2018	
				Antall	Prosent
Samlet bestand studielitteratur	4.898	5.613	6.106	493	9 %
Lydbøker	4.155	4.538	4.828	290	6 %
E-bøker/punktskrift	743	1.075	1.278	203	19 %

NLBs tilvekst og bestand av studielitteratur er hovedsakelig et resultat av bestillinger fra synshemmede studenter med produksjonsrett.

Tabell 2.3. Bestand. Noter

	2016	2017	2018	Endring 2017-2018	
				Antall	Prosent
Noter	1.181	1.190	1.183	-7	-1 %

Produksjonen av noter skjer på bestilling fra synshemmede studenter med produksjonsrett.

Tilvekst av folkebibliotek- og studielitteratur

Tabell 2.4. Samlet tilvekst. Folkebibliotek- og studielitteratur.

	2016	2017	2018	Endring 2017-2018	
				Antall	Prosent
Samlet tilvekst lyd- og punktskriftbøker	2.218	2.441	2.135	-306	-13 %
Tilvekst lydproduksjoner	1.507	1.557	1.390	-167	-11 %
Egenproduserte lydbøker og tidsskrifter, innlest og talesyntese	1.034	1.226	1.184	-42	-3 %
Lydbøker – innkjøpt	451	318	205	-113	-36 %
Lydbøker – via ABC	22	13	9	-4	-31 %
Samlet prod. Punktskriftbøker, inkl. hefter til punktklubber	447	489	465	-24	-5 %
Samlet prod. E-bøker	205	340	232	-108	-32 %
Samlet prod. Noter	10	6	0	-6	-100 %
Antall aviser med daglig utgivelse	49	49	49	0	0 %

Som tabellen viser, hadde vi i 2018 en nedgang i samlet tilvekst på 13 prosent sammenlignet med året før.

I 2018 har vi ikke kjøpt inn titler på engelsk fra RNIB i Storbritannia. I 2017 kjøpte vi 151 titler fra RNIB og i 2016 totalt 270 titler. Sammen med våre søsterbibliotek i Norden har vi hatt en felles kontrakt med RNIB om kjøp av titler til en gunstig pris. Vi har nå bygd opp en god grunnstamme av lydbøker på engelsk. I 2018 har vi økt innkjøpet av lydbøker utgitt på norske forlag.

Antallet bestillinger fra studenter med produksjonsrett gikk litt ned i 2018. Nedgangen gjelder studielitteratur i alle formater, både lydbøker, e-bøker og noter. Hovedårsaken til nedgangen i produksjonsbestillingene er at NLB allerede har god dekning innen mange av de aktuelle fagområdene.

I 2018 har vi produsert noen færre tidsskrifter. Det henger sammen med endringer både i forlagenes utgivelser og i etterspørselen fra våre lånere. Produksjonsmålet for innlest skjønnlitteratur var i 2018 på 500 titler. Vi leste inn 512 skjønnlitterære titler.

Tilvekst folkebiblioteklitteratur

Tabell 2.5. Folkebibliotek. Samlet tilvekst lydproduksjoner. Bøker og tidsskrifter.

	2016	2017	2018	Endring 2017-2018	
				Antall	Prosent
Samlet tilvekst bøker og tidsskrifter	1.137	1.112	988	-124	-11 %
Innlesninger	442	533	534	1	0 %
Lydbøker	416	508	512	4	1 %
Tidsskrifter	26	25	22	-3	-12 %
Talesyntese- produksjoner	244	261	249	-12	-5 %
Lydbøker	9	6	7	1	17 %
Tidsskrifter	235	255	242	-13	-5 %
Innkjøpte titler	451	318	205	-113	-36 %

Produksjonsmålet for innlest skjønnlitteratur var i 2018 på 500 titler. Tabell 2.5. viser at vi leste inn 512 skjønnlitterære titler og 22 tidsskrifter.

Som omtalt også under tabell 2.4. har vi i 2018 ikke kjøpt inn titler på engelsk fra RNIB i Storbritannia. Økningen i innkjøpet av kommersielt produserte lydbøker er ikke stor nok til å veie opp for at vi ikke har gjort innkjøp fra RNIB.

Tabell 2.6. Folkebibliotek. Aviser.

	2016	2017	2018	Endring 2017-2018	
				Antall	Prosent
Avistitler	49	49	49	-	0 %

NLBs avistilbud består av regionaviser, lokalaviser og Aftenposten som lydavis. Lånerne kan velge mellom å abonnere eller å låne enkeltutgaver. I 2016 økte vi tilbudet av aviser fra 4 til 49 titler. Økningen ble gjort mulig gjennom en avtale med Amedia. Avistilbudet har vært uendret de tre seneste årene. Som et ledd i arbeidet med en helhetlig vurdering av avistilbudet vårt, gjennomførte vi i 2018 en brukerundersøkelse blant våre lånere. Evalueringen av avistilbudet fortsetter i 2019.

Tabell 2.7. Folkebibliotek. Tilvekst samlet lydproduksjon. Fordeling barn/ungdom og voksne.

	2016	2017	2018	Endring 2017-2018	
				Antall	Prosent
Samlet tilvekst bøker og tidsskrifter	1.137	1.112	988	-124	-11 %
Innleste produksjoner	442	533	534	1	0 %
Voksen	310	377	409	32	8 %
Barn og ungdom	132	156	125	-31	-20 %
Talesyntese- produksjoner, periodika	244	261	249	-12	-5 %
Voksen	244	261	248	-13	-5 %
Barn og ungdom	-	-	1	-	0 %
Innkjøpte titler	451	318	205	-113	-36 %
Voksen	308	241	138	-103	-43 %
Barn og ungdom	143	77	67	-10	-13 %

NLB har i 2018 opprettholdt en høy produksjon av innleste lydbøker og tidsskrifter. Sammen med utvidet studiokapasitet er et kontinuerlig arbeid for å rekruttere og beholde innlesere, viktige tiltak for å nå vedtatte mål.

Som omtalt under tabell 2.4. Samlet tilvekst. Folkebibliotek- og studielitteratur, har vi i 2018 ikke kjøpt inn titler på engelsk fra RNIB. For barne- ungdomslitteraturen har vi en vesentlig økning i antall innkjøpte lydboktitler utgitt på norske forlag og en mindre økning når det gjelder titler for voksne.

Tabell 2.8. Folkebibliotek. Samlet punktskriftproduksjon og fordeling barn/ungdom og voksne.

	2016	2017	2018	Endring 2017-2018	
				Antall	Prosent
Samlet punktskriftproduksjon	447	489	465	-24	-5 %
Produksjon av bøker i punktskrift	362	393	369	-24	-6 %
Voksen	193	214	237	23	11 %
Barn og ungdom	169	179	132	-47	-26 %
Produksjon av hefter til punktklubber	85	96	96	0	0 %
Voksen	61	60	60	0	0 %
Barn og ungdom	24	36	36	0	0 %

Valg av titler til produksjon i punktskrift inngår som en del av den ordinære samlingsutviklingen hos NLB. I tillegg produserer vi punktskrift etter direkte ønsker fra lånerne. Effektivisering av punktskriftproduksjon gir kort leveringstid. Boktitler er i stor grad tilgjengelig i punktskrift før de er ferdige til utlån i lydbokversjoner. NLB har kapasitet til å øke punktskriftproduksjonen dersom etterspørselen vokser.

I 2018 har vi videreført «Punktklubben», et lesestimuleringstiltak for blinde barn i grunnskolealder, som ble startet i samarbeid med Norges Blindforbund, med støtte av midler fra ExtraStiftelsen. Fra 2015 har tilbudet omfattet alle klassetrinn. Taktile bilder med supplerende tekster i punktskrift sendes ut til de unge medlemmene i «Punktklubben».

Tilvekst studielitteratur

Tabell 2.9. Studielitteratur. Samlet tilvekst

	2016	2017	2018	Endring 2017-2018	
				Antall	Prosent
Studielitteratur samlet tilvekst	575	785	634	-151	-19 %
Produksjon lydbøker totalt	348	432	393	-39	-9%
Innleste lydbøker	48	33	22	-11	-33 %
Talesyntese	300	399	371	-28	-7 %
E-bøker/punktskrift	199	336	232	-104	-31 %
Punktskrift, trykt format	6	4	-	-4	-100 %
Lydbøker TIGAR/ABC	22	13	9	-4	-31 %

I 2018 produserte NLB hele 94 prosent av studielitteraturen i lydbokformat med talesyntese. Andelen talesynteseproduksjoner har økt jevnt de seneste årene. I 2014 ble 70 prosent av studielitteraturen på lyd produsert med talesyntese. Produksjonstiden for lydbøker med talesyntese er vesentlig kortere enn for innleste bøker. Kort tid fra bestilling til ferdig tilrettelagt lydbok er av vesentlig betydning for studentene. Bøker produsert med talesyntese inneholder i tillegg til lyd også den trykte teksten.

Studielitteraturen produseres på bestilling av synshemmede studenter med produksjonsrett. I tillegg til antall studenter med produksjonsrett avhenger tilveksten av studielitteratur også av hvilken utdanning de velger. Vi har nå god dekning innen en del fagområder, noe som bidrar til å redusere behovet for nyproduksjoner. NLB hadde i 2018 full måloppnåelse for levering av studielitteratur til produksjonsrettstudenter.

E-bøkene er oppmerkede tekstfiler godt egnet for bruk av opplesingsverktøy og leselist. NLB deltar i det internasjonale samarbeidet mellom biblioteker og rettighetshavere, kalt Accessible Books Consortium (ABC). Gjennom ABC-samarbeidet kan NLB tilby studentene rask levering av studielitteratur og i tillegg unngå dobbeltproduksjoner av titler.

Resultatmål 3: Studenttjeneste

NLB skal være en kompetanseressurs og samarbeidspartner for syns- og lesehemmede studenter, brukerorganisasjoner og offentlige virksomheter som bibliotek som undervisningsinstitusjoner.

Styringsparametere/resultatindikatorer

- Endring i tjenestetilbudet
- Brukertilfredshet

Produksjonsrett og lånersammensetting

I henhold til vedtatte kriterier for produksjonsrett, er det kun studenter med synshemming som har rett til å få produsert studielitteratur hos NLB. Studenter med dysleksi eller andre lesevaner har ingen selvstendig produksjonsrett, men kan låne studielitteratur som allerede er tilgjengelig i vår bokbase.

Antallet synshemmede studenter med produksjonsrett er nokså stabilt. I løpet av de ti seneste årene har det laveste antallet vært 61 og det høyeste 83. I 2018 hadde vi 67 synshemmede studenter med produksjonsrett. Året før var antallet 61. NLB hadde i 2018 full måloppnåelse når det gjelder produksjon av tilrettelagt studielitteratur på bestilling av studenter med produksjonsrett.

Om vi ser bort fra studentene med produksjonsrett, har vi ingen oversikt over antall registrerte studentlånere som til enhver tid er aktive studenter. En stor gruppe studenter uten produksjonsrett administrerer selv sine lån via våre nettsider eller Lydhør uten å være i personlig kontakt med NLBs bibliotekarer. I denne gruppen finner vi også personer som kan ha blitt låner som barn eller ungdommer, og som etter hvert låner studielitteratur uten at vi har fått beskjed om at de har begynt å studere. Det er derfor vanskelig å si eksakt hvor mange studenter NLB betjener.

Rekruttering av nye låner som blir registrert som studenter ved innmelding, har økt jevnt de seneste årene. I 2015 registrerte vi 669 nye studenter, og i 2018 ble det meldt inn 1.084 nye studentlånere. En stor andel av denne gruppen studentlånere har dysleksi eller andre lesevaner.

Produksjon av studielitteratur

Som vist til tidligere i rapporten, blir produksjonen av studielitteratur bestemt av etterspørselen fra produksjonsrettstudentene. Allerede god dekning innen mange fag reduserer behovet for nyproduksjoner. I tillegg ser vi en økning av studenter som låner lydbøker fra det nettbaserte biblioteket Bookshare. Antallet tilgjengelige titler hos Bookshare øker, samtidig som utvalget har dreid i retning av flere titler fra fagbokforlag. NLB attesterer lånerett hos Bookshare for den enkelte student.

Lydbøker

Som omtalt under resultatmål 4, tabell 2.9. Studielitteratur. Samlet tilvekst, har andelen studielitteratur produsert med talesyntese økt jevnt de seneste årene. I 2018 ble 94 prosent av studielitteraturen i lydbokformat produsert med talesyntese.

Lydbøker med talesyntese har vesentlig kortere produksjonstid enn innleste lydbøker, noe som er av stor betydning for kvaliteten på tilbudet til studentene. Lydbøker med talesyntese inneholder i tillegg til lydfilen også den trykte teksten. Tekst- og lydfile er synkronisert. Tilgang

både til tekst og lyd er et godt tilbud for mange studenter med dysleksi eller andre lesevaner.

For å øke kvaliteten på våre talesynteseproduksjoner, har vi i 2018 brukt ressurser på å anskaffe to nye talesynteser. Etter en anbudskonkurranse gikk utviklingsoppdraget til det skotske firmaet CereProc. På oppdrag fra NLB skal CereProc utvikle både en ny bokmålsstemme og en nynorsk talesyntesestemme. Begge de to nye talesyntesene blir lansert i løpet av 2019.

E-bøker

NLBs e-bøker er tekstfiler godt egnet til å leses ved hjelp av opplesingsverktøy eller leselist. Formatet er etterspurt av produksjonsrettstudentene og lånes kun ut til denne gruppen lånere. E-bøkene erstatter studielitteratur i punktskrift produsert på papir.

Økt utlån

Utlånet av studielitteratur økte med 12 prosent i 2018 sammen lignet med 2017. Fra 2016 til 2017 hadde vi en vekst i utlånet av studielitteratur på hele 34 prosent, og i perioden 2014 til 2017 økte utlånet av studielitteratur med hele 82 prosent. Det er verdt å merke seg at studielitteraturen er tilgjengelig for alle registrerte lånere hos NLB.

Som omtalt under tabell 1.1. Utlån. Folkebibliotek- og studielitteratur, øker NLBs digitale distribusjon av lydbøker. I 2018 ble 91 prosent av all utlånt studielitteratur i lydbokformat distribuert digitalt til telefon, nettbrett eller PC. Året før utgjorde denne andelen utlån 85 prosent. Flertallet av lånerne velger nedlasting fremfor strømming. I 2018 utgjorde nedlasting 78 prosent av all digitalt distribuert studielitteratur.

Under Resultatmål 4: Samarbeid, koordinering og pådriveransvar og resultatmål 5: Utvikling, Tilbudet til studenter, omtaler vi tiltak som vil bidra til å endre tilbudet til studenter i vår målgruppe.

Resultatmål 4: Samarbeid, koordinering og pådriveransvar og resultatmål 5: Utvikling

NLB gir en samlet rapportering på resultatmål 4 og 5. De to resultatmålene henger tett sammen.

Resultatmål 4: Samarbeid, koordinering og pådriveransvar

NLB har ansvar for å fremme samarbeid og koordinering av miljø som arbeider med tilrettelagt litteratur. NLB skal være en pådriver slik at produksjon og publisering gjennom allmenne kanaler også gir bedre tilgjengelighet for NLBs målgrupper. Gjennom internasjonalt samarbeid skal NLB være pådriver og kvalitetssikrer for å sikre et optimalt tilbud til sine målgrupper.

Styringsparametere/resultatindikatorer

- Samarbeidsprosjekter
- Internasjonale aktiviteter
- NLB har etablert samarbeid med Universell og Forleggerforeningen om tilgjengelighet til studielitteratur gjennom allmenne kanaler

Resultatmål 5: Utvikling

NLB skal være aktiv i utvikling av tjenester og bruk av ny teknologi for å bedre tilbudet til sine målgrupper.

NLB skal utrede framtidige distribusjonsløsninger, herunder utfasing av CD-en som medium.

Styringsparametere/resultatindikatorer

- Utviklingstiltak knyttet til produksjon, distribusjon og formidling
- Endring i tilbud og tjenester
- Plan for framtidige distribusjonsløsninger

Samarbeids- og utviklingsprosjekter

NLB kan levere gode resultater med de ressurser og den kompetansen organisasjonen nå har. I lang tid har NLB hatt en grunnleggende tanke om at resultatene for vår målgruppe kan forsterkes vesentlig gjennom samarbeid og partnerskap med relevante aktører. I tildelingsbrevet er NLB gitt en oppgave om å fungere som en pådriver for at kommersielle aktører lager utgivelser som er universelt utformet. Dermed blir partnerskap på dette området en naturlig del av virksomheten. Vi vil nedenfor beskrive dette og en rekke andre samarbeids- og utviklingsprosjekter.

Produksjon og distribusjon

DAISY Consortium (DC)

Deltakelse i DAISY Consortium (DC) er viktig for store deler av NLBs utviklingsarbeid. NLB bidrar aktivt i samarbeidet i DC. NLB er sentral aktør i et samarbeid om musikknoter i punktskrift, mer om det senere i rapporten.

Norsk DAISY-konsortium

NLB tok i 2006 initiativ til å etablere Norsk DAISY-konsortium (NDK). NDK er tilsluttet det internasjonale DAISY Consortium (DC), og består av Universell, Statped sørøst, Norges Blindforbund, KABB (Kristent arbeid blant blinde og svaksynte) og NLB. NLB leder arbeidet i NDK. Spørsmål knyttet til samarbeid om distribusjons- og produksjonstekniske valg har stått sentralt i konsortiet.

W3C

NLB er medlem av World Wide Web Consortium (W3C). Vi gikk inn i den organisasjonen som følge av fusjonen mellom W3C og International Digital Publishing Federation (IDPF). IDPF var organisasjonen som ivaretok XML-formatet EPUB, som er det dominerende formatet for å distribuere e-bøker. En viktig faktor for å sikre universell utforming av e-bøker er at W3C engasjerer seg i det. Sammen med flere av våre partnere i DC er vi med for å sikre dette.

Nordisk samarbeid

Vi samarbeider tett med lyd- og blindeskriftbibliotek i Norden. Samarbeidet omfatter både produksjons- og distribusjonsspørsmål og saker knyttet til formidlingsarbeidet. Vi har gjennomført en felles anskaffelsesprosess for produksjon av XML-filer for grunnlag for produksjon av lyd- og punktskriftbøker i det enkelte lands bibliotek. I 2018 har vi sluttført et anskaffelsessamarbeid som har gitt nye avtaler fra januar 2019. Også denne gangen var det leverandører fra India som vant konkurransen.

Målsettingen for samarbeidet har hele tiden vært at vi skal gå lenger enn å utveksle erfaringer – vi skal også finne oppgaver det er hensiktsmessig at vi løser sammen. Nytt punktskriftproduksjonsverktøy, løsning for å produsere musikknoter i punktskrift, utredning av mulig samarbeid om ny distribusjonsløsning, utredning av ny talesynteseløsning, samarbeid om produksjon av taktile bøker og bedre produksjonsløsning for aviser er alle eksempler på konkrete samarbeidsområder i 2018.

Produksjonssamarbeid

Bokbasen

I 2018 har vi fortsatt samarbeidet med Bokbasen basert på avtalen vi har om å kjøpe filer fra dem. Vi arbeider videre mot målet om at filer fra Bokbasen skal kunne gjøres tilgjengelig for lånere av punktskrift og talesyntese uten, eller med, et minimum av tilrettelegging.

I 2018 har Bokbasen sammen med fire eierforlag startet et prosjekt om digitalisering av litteratur som benyttes i høyere utdanning. Dette er svært interessant for NLBs målgruppe.

Innleste lydbøker

Vi har de seneste årene gjennomført en systematisk forbedring av vår produksjonslinje for innleste lydbøker. Utvidelse av studiokapasiteten, rekruttering av nye innlesere og nye retningslinjer for innlesing har bidratt til at NLB opprettholder en stabil produksjon av innleste lydbøker. Samarbeidet med innlesere som er oppdragstakere innebærer oppfølging av enkeltpersoner. NLB må bruke ressurser på å vedlikeholde kontakt og kontrakt med et tilstrekkelig antall kompetente innlesere.

Lydbøker med talesyntese

For å kunne øke kvaliteten på våre talesynteseproduksjoner, besluttet vi i 2018 å gå til anskaffelse av ny talesyntese for bokmål og nynorsk. Vår nåværende bokmålsstemme,

Brage, bygger på en mer enn ti år gammel teknologi. Etter et grundig arbeid med kravspesifikasjon og anskaffelsesprosess gikk oppdraget med å utvikle to nye talesynteser til det skotske firmaet CereProc utviklingsarbeidet har CereProc hatt nytte av tekstkorpus fra Språkbanken, som for noen år siden ble overført fra Språkrådet til Nasjonalbiblioteket. I løpet av 2019 lanserer vi både en helt ny bokmålsstemme og en nynorsk talesyntese.

Som omtalt under resultatmål 2 og 3, har andelen studielitteratur produsert med talesyntese økt jevnt de seneste årene. I 2018 ble 94 prosent av studielitteraturen i lydbokformat produsert med talesyntese. Alle aviser og de fleste tidsskriftene i vår samling produseres også med talesyntese.

Kommersielle produsenter av lydbøker

I tråd med intensjonen i Lydbokavtalen om å unngå dobbeltproduksjoner og sikre utveksling, fortsetter vi samarbeidet med kommersielle produsenter av lydbøker om kjøp av deres produksjoner og salg av NLBs produksjoner. Produksjonen av lydbøker for det kommersielle markedet har i løpet av de seneste årene vokst kraftig og bidratt til at det er stadig flere forlag som utgir lydbøker. I 2018 har vi inngått avtaler med flere nye forlag om kjøp og salg av lydbøker.

Punktskrift

I 2018 har NLB automatisert all produksjon av bøker i punktskrift. I samarbeid med NOTA (Danmark), MTM (Sverige), Celia (Finland), Dedicon (Nederland) og SBS (Sveits) har vi gjennomført et omfattende, ressurskrevende arbeid for å utvikle et nytt produksjonsverktøy for bøker i punktskrift. Det nye produksjonsverktøyet har vært i bruk fra 1. oktober 2018. Alle punktskriftbøker produseres nå med dette verktøyet, som også gjør det mulig å produsere bøker i kortskrift. I punktskrift er kortskrift en forkortning av fullskrift. Mange erfarer at kortskrift er raskere å lese enn fullskrift og at det kan være enklere å lære for nye punktskriftlesere, spesielt voksne som skal lære punktskrift. Det er også plassbesparende ved trykking på papir. Norske punktskriftlesere har etterspurert mer lesestoff i kortskrift gjennom mange år. NLB kan nå produsere kortskrift nivå 1, 2 og 3.

NLB har nå en produksjonslinje som sikrer kort leveringstid og brukertilpassede produksjoner. I 2018 har vi tatt initiativ til et samarbeid med Statped om punktskriftproduksjon. Samarbeidet er basert på at Statped er sterkere enn NLB når det gjelder pedagogisk tilrettelegging av punktskrift, mens NLB har en styrke knyttet til å etablere effektive produksjonslinjer. Initiativet videreføres i 2019.

Utlåns- og distribusjonssamarbeid

Lydbøker fra NLB distribueres via internett eller på CD i posten. Lydbøkene kan lastes ned eller strømmes til PC og Mac eller til appen Lydhør for avspilling på telefon og nettbrett. Distribusjonsløsningen er basert på internasjonale standarder, og i henhold til intensjonene for samarbeidet i NDK er systemet planlagt med muligheter for andre innholdsleverandører til å koble seg på.

Som et resultat av arbeidet i NDK, etablerte NLB et utlåns- og distribusjonssamarbeid med KABB i 2015 og med Norges Blindforbund i 2016. Høsten 2017 koblet også Statped seg til distribusjonsløsningen. Statped produserer tilrettelagte lærebøker for elever i grunnskole og videregående skole. Samarbeidet innebærer at lånere meldes inn i et felles låneregister og at all litteratur og aviser fra de fire innholdsprodusentene blir gjort tilgjengelig i en felles bokbase.

Distribusjonssamarbeidet med Statped startet høsten 2017 etter en svært arbeidsintensiv periode for å få løsningen på plass til skolestart. For å kunne koble Statped på, var det nødvendig med endringer i vårt biblioteksystem, tilpasninger i distribusjonsløsningen og kommunikasjonssamarbeid for å gjøre tilbudet kjent. NLB har også i 2018 brukt ressurser på tekniske tilpasninger og kommunikasjon knyttet til utlåns- og distribusjonssamarbeidet med Statped.

Som vist over, har samarbeidet gitt gode resultater i form av økt rekruttering og utlån. Et stort antall barn og unge har nå enkel tilgang til lærebøker fra Statped og litteratur fra NLB. Flertallet barn og unge bruker appen Lydhør for å høre på lydbøker.

Nettbasert distribusjon

NLB skal ha en brukervennlig og stabil nettbasert distribusjon som dekker lånernes behov. Gode utlåns-, distribusjons- og avspillingsløsninger skal sammen med brukervennlige nettsider og økt digital litteraturformidling bidra til at flere lånere velger digitale løsninger fremfor å låne lydbøker på CD.

Andelen digitale utlån øker jevnt. I 2018 utgjorde digitale utlån, nedlasting og strømming til telefon, nettbrett og PC totalt 47 prosent av alle lydbokutlån. I 2016 lå tilsvarende andel på 33 prosent.

Lydhør

NLB har i 2018 brukt betydelige ressurser på videreutvikling av appen Lydhør. En ny, oppdatert versjon med bedre brukergrensesnitt og økte muligheter for litteraturformidling blir lansert våren 2019.

Nettleserbok

NLB har til nå ikke kunnet tilby lånere som bruker Mac et gratis avspillingsprogram for lydbøker. I 2018 har vi internt utviklet Nettleserbok, et avspillingsprogram for lydbøker til bruk sammen med de mest vanlige nettleserne for Mac, PC og Chromebook. Lånerne kan velge mellom å laste ned eller strømme lydbøkene. Programvaren lanseres første kvartal 2019.

Tilbudet til studenter

Samarbeid mellom Forleggerforeningen, Universell og NLB

Kulturdepartementet har bedt Forleggerforeningen, Universell og NLB om å etablere et samarbeid som skal lede til at mer av den litteraturen som gis ut er tilgjengelig for alle. Statped er også trukket inn. Arbeidet konsentrerer seg om to hoveddeler. Det ene dreier seg om å identifisere det som er enkelt å løse og hvordan forleggere best løser det, Det andre dreier seg om å beskrive det som er vanskelig å løse og hvordan dette best løses. Arbeidet har tatt lenger tid enn forutsatt, det er nedsatt en arbeidsgruppe som leverer rapport i 2019. Fra NLBs side kan vi trekke på svært interessante erfaringer fra tilsvarende arbeid i Sverige, Frankrike og Australia.

Utgangspunktet for arbeidet var å se hva vi kunne få til knyttet til litteratur innenfor høyere utdanning. I samarbeidet med Forleggerforeningen har det kommet fram at problemstillingene er likartede innenfor andre litteraturområder, de er derfor inkludert i samarbeidet.

Studie om krav til universell utforming av IKT i universitets- og høyskolesektoren
Fra 2019 innføres krav om universell utforming av informasjons- og kommunikasjonsteknologi for nye systemer i universitets- og høyskolesektoren. Fra 2021 gjelder tilsvarende krav for eksisterende systemer. Kravene vil dermed gjelde for læremidler som lærestedene distribuerer gjennom sine læringsplattformer (f.eks. Canvas) og pensumlistesystemer (f.eks. Leganto). NLB finansierer en studie som vi samarbeider med Universell om knyttet til dette temaet. Vi ønsker blant annet å vite hvor godt forberedt lærestedene er på denne endringen og hvilke konsekvenser det vil få for tilrettelegging av tekstutdrag og artikler i det som tradisjonelt har vært kalt kompendier. Rapport fra arbeidet foreligger i 2019.

Administrasjon og administrativt IKT- samarbeid med Nasjonalbiblioteket

Administrativt samarbeid

Kulturdepartementet har gitt Nasjonalbiblioteket i oppgave å utrede et nærmere samarbeid mellom NB og blant andre NLB når det gjelder administrasjon og IKT. Det har resultert i at NB har overtatt mye av oppgaveløsningen innenfor områdene arkiv, personal, lønn, regnskap og administrativ IKT. Fem medarbeidere ble overført fra NLB til NB sammen med lønnsmidler for stillingene deres. Ett års erfaring viser at dette har vært en riktig løsning for å sikre stabil kvalitet på disse viktige områdene.

Lagring av masterarkiv

NLBs digitale masterarkiv blir lagret i Nasjonalbibliotekets avdeling i Mo i Rana. Det sikrer at NLBs produksjoner er tilgjengelig uansett hvilke filformater som blir tatt i bruk i fremtiden. Utlånet av lydbøker, inkludert brenning av ny DAISY-CD for hvert nytt utlån, skjer hos NLB. NLBs samling av punktskriftbøker produsert før 2010 utgjør et stort volum, og NB Mo i Ranas store lagringskapasitet blir utnyttet ved at bøkene oppbevares der. Dette er av vesentlig betydning for NLB og et godt eksempel på samarbeid for å utnytte statlige ressurser best mulig.

Bibliotekutvikling – nasjonalt og internasjonalt

Nasjonal bibliotekstrategi

Nasjonal bibliotekstrategi 2015–2018 peker på flere områder der samarbeid mellom NB og NLB kan gi gode resultater. I 2018 har vi fortsatt innspillsmøtene for å drøfte hvordan Nasjonalbiblioteket, fylkes- og folkebibliotekene og NLB sammen skal arbeide for at alle skal få lik tilgang til litteratur og informasjon. I rapporten fra innspillsmøtene viser vi til at det er behov for forpliktende, formaliserte samarbeidsformer både på nasjonalt nivå, fylkeskommunalt nivå og i de enkelte kommunene.

NLB skal fortsette å være spesialbiblioteket for mennesker med funksjonsnedsettelse som gjør det vanskelig å lese trykt tekst. Folkebibliotekene har en viktig oppgave som formidlere av NLBs tilbud.

IFLA

NLB er medlem i The International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) og er representert i Standing Committee i to av seksjonene, Libraries Serving Persons with Print Disabilities (LPD) og Library Services to People with Special Needs. Begge seksjonene har som hovedoppgave å arbeide for at alle mennesker, uansett funksjonsevne og levekår, får tilgang til de samme bibliotekjenestene som andre.

IFLA LPD er sentrale når det gjelder å forberede vår del av biblioteksektoren på en tid med en fungerende Marrakesh-traktat som sikrer utveksling av tilrettelagt litteratur mellom land. Det vil kunne ha stor effekt, spesielt når det gjelder studielitteratur.

Tilgang fra andre samlinger

ABC

Siden starten har NLB deltatt i det internasjonale konsortiet Accessible Books Consortium (ABC), som ble etablert sommeren 2014 og ledes av World Intellectual Property Organization (WIPO). ABC har som formål å øke antall tilgjengelige bøker for mennesker med synshemming og andre som har vansker med å lese trykt tekst.

ABC gjør det enklere for institusjonene som deltar i samarbeidet å søke internasjonalt i ulike baser etter bøker i tilgjengelige formater. Rettighetsklarerte bøker kan utveksles over landegrensene. I dag inneholder ABCs base mer enn 415.000 titler, både skjønnlitteratur og sakprosa, på 76 ulike språk. NLB deltar i ABC-samarbeidet sammen med 45 organisasjoner som alle har gjort sine bøker tilgjengelige for søk og utveksling. Tilgang til titler fra ABC kan gi NLB kostnadsbesparelser og korter ned på leveringstiden for studielitteratur.

I praksis har det vist seg at arbeidet med rettighetsklarering tar lang tid, en tid vi ofte ikke har når det er snakk om studielitteratur som studentene trenger raskt. Dermed har ABC blitt nyttig for å forberede for en tid med Marrakesh-traktaten, men det har ikke gitt så stor direkte effekt som vi ønsket.

Bookshare

NLB har en avtale med det amerikanske, nettbaserte biblioteket Bookshare, som i likhet med NLB arbeider for å gi alle lik tilgang til litteratur og informasjon. Antall titler i dette biblioteket øker stadig. Bookshare har nå i overkant av 609.000 e-bøker i sitt digitale bibliotek. Om lag 440.000 av titlene er tilgjengelig for de av NLBs lånere som har registrert seg hos Bookshare.

Kommunikasjon

NLB har et utstrakt samarbeid med interesseorganisasjoner og andre som er i kontakt med våre målgrupper. Dette er samarbeid som gir tilgang til kanaler for å nå ut med informasjon om NLB, og samtidig viktige kilder til økt kunnskap om våre ulike brukergrupper. I 2018 har vi inngått kontrakt med Røde Kors og gjennomført en kampanje i samarbeid med deres besøksvennordning.

Ressursbruk 2018

Driftsutgiftene vises i tabellen nedenfor etter art. I «øvrige driftsutgifter» ligger utgifter til produksjon av lydbøker og punktskrift med kr 3.976.308. De øvrige kostnadene er kr 1.384.611 til kontordrift, kr 1.084.326 til markedsføring og kontingenter og kr 5.182 til frakt. Honorarer til innlesere som er oppdragstakere i næring er bokført med totalt kr 1.542.996. I tillegg er det honorarer til innlesere som er oppdragstakere utenfor næring med kr 3.362.419, dette er bokført som lønn.

Under «konsulenter og andre kjøp av tjenester fra eksterne» er den største posten vederlag til forfattere med kr 1.542.996. Regnskap, programvare, driftsoppgaver, innleid hjelp og andre tjenester beløper seg til kr 1.913.890.

Tabell 5.1. Driftsutgifter fordelt etter art

Driftsutgifter	31.12.2017	31.12.2018
Husleie	5.377.649	5.280.114
Vedlikehold egne bygg og anlegg	0	0
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	42.423	1.169.268
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	1.169.713	1.227.387
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	59.159	81.665
Mindre utstysanskaffelser	408.876	262.915
Leie av maskiner, inventar og lignende	1.167.919	1.105.787
Konsulenter og andre kjøp av tjenester fra eksterne	3.569.404	5.444.912
Reiser og diett	1.169.264	945.998
Øvrige driftsutgifter (*)	14.549.173	13.526.539
Sum andre utbetalinger til drift	27.513.579	29.044.585

Driftsutgiftene vises i tabellen nedenfor etter art. I «øvrige driftsutgifter» ligger utgifter til produksjon av lydbøker og punktskrift med kr 3.976.308. De øvrige kostnadene er kr 1.384.611 til kontordrift, kr 1.084.326 til markedsføring og kontingenter og kr 5.182 til frakt. Honorarer til innlesere som er oppdragstakere i næring er bokført med totalt kr 1.542.996. I tillegg er det honorarer til innlesere som er oppdragstakere utenfor næring med kr 3.902.370. Fagråd og OUP har en kostnad på kr 467.020. Investeringer er på 442.368. NLBs andel av kantinedrift, forsikringer og personalkostnader beløper seg til kr 721.358

Under «konsulenter og andre kjøp av tjenester fra eksterne» er den største posten vederlag til forfattere med kr 1.542.996. Regnskap, programvare, driftsoppgaver, innleid hjelp og andre tjenester beløper seg til kr 1.913.890.

Tabell 5.2. Utgiftene fordelt på formål

Kostnadsområder andel i %	2017	2018
Kundeservise; Innmeldinger, support, låneønsker	6,4	8,0
Bibliotekdrift; katalogisering, bokvalg, skranketjeneste, biblioteksystem	10,6	10,6
Filbasert produksjon av lydbøker, punktskrift og e-bøker	7,5	9,6
Innlesing av lydbøker	25,7	25,4
Distribusjon av bøker på CD, nedlastning og punkthefter	7,6	8,2
IT utvikling. Programmering og oppgradering	8,7	11,0
IT hardware og infrastruktur investeringer	4,1	1,9
IT drift av infrastruktur og applikasjoner	7,1	5,6
Markedsføring og informasjon	5,2	5,2
Administrasjon	17,1	14,4
Sum	100	100

Kundeservice omfatter all betjening av lånere. Dette er et område der vi har hentet produktivitetsgevinster. Den kraftige økningen i antall lånere forklarer at andelen av ressursbruken til dette formålet har økt.

Bibliotekdriften omfatter katalogisering, bokvalg og annet bibliotekarbeid. En vesentlig innsats legges også ned for å drive vedlikehold og utvikling av vårt biblioteksystem. Dette utføres både av egne ansatte og av leverandøren av systemet.

Den filbaserte produksjonen dekker punktskrift, talesyntese og e-bøker. Vår masterfilbaserte produksjon og satsing på automatisering gjør at betydelige behov kan dekkes med begrenset ressursinnsats. Dette området er styrket med en medarbeider, det er et ledd i å styrke vår kompetanse på temaer som er sentrale i vårt samarbeid med forleggere.

Innlesingsvirksomheten er viktig for å dekke lånerbehovene. Beregninger fra 2016 viser at det i gjennomsnitt koster noe over kr 28.800 å produsere en innlest bok. Av dette er kr 15.300 direkte kostnader knyttet til innlesing, hovedsakelig honorar og vederlag. En gjennomsnittlig bok er i dag på ca. 11 timer. Én innspilt time koster i overkant av kr 2.700. Honorarene til innlesing øker i takt med lønnsutviklingen i staten, vederlagene til forfattere og oversettere øker i takt med prisstigningen. I 2018 har vi opprettholdt en betydelig ressursbruk til rekruttering av innlesere, som følge av økt konkurranse med kommersielle produsenter. En nedgang i antall innleste studielitteraturproduksjoner forklarer nedgangen i andel av ressursbruken.

Distribusjon er et område der NLB har gjort betydelige satsinger i de seneste årene. For distribusjon av lydbøker er det viktig for oss å ha et tilbud som dekker behov hos flere, derfor bruker vi ressurser på å opprettholde en CD-distribusjon samtidig som vi har utviklet og vedlikeholder appen Lydhør. Vi har også betydelige kostnader til å distribuere punktskrift i vår print-on-demand-løsning. Vi har lyktes med å øke andelen online-distribusjon, som har gitt reduksjon i CD-utlånet. Økt omfang av punktskriftutlån forklarer økningen i andelen av ressursbruken.

IKT-virksomheten danner et grunnlag for svært mye av det NLB leverer. Vi har valgt å splitte dette opp i utvikling, anskaffelser av utstyr og drift. Omfanget av utviklingsaktivitet fortsetter å øke, utgiftene til investeringer og drift faller som følge av NB-samarbeidet.

På informasjonsområdet har vi ikke hatt noen vesentlig økning av budsjettet, men vi fortsetter å høste gevinster av arbeidet med kampanjer, nettsideutvikling og annet arbeid på dette området.

Etter at personalet i administrasjonsavdelingen er overført til NB, består hoveddelen av denne delen av ressursbruken av skjønnsmessige vurderinger av administrasjonsandelen av de øvrige ansattes arbeidstid.

Del IV. Styring og kontroll av virksomheten

Overordnet vurdering av styring og kontroll

NLB viser til at samlet måloppnåelse på de fleste områder er god, jf. del III, og mener dagens styring, kontroll og risikoreduserende tiltak sikrer vår evne til å oppnå fastsatte mål i tråd med samfunnsoppdraget.

Nærmere omtale av forhold knyttet til styring og kontroll i NLB

Fra 1. januar 2018 ble fem medarbeidere fra NLB overført til NB. Fra samme tid ble oppgaver knyttet til regnskap, lønn, personal, arkiv og administrativ IKT levert til NLB fra NB, der det er opprettet et servicesenter som betjener NB, Språkrådet og NLB. Gjennom 2018 har vi fått bekreftet at risiko og sårbarhet reduseres ved en slik løsning.

NLB utarbeider årlige virksomhetsplaner. Det viktigste grunnlaget for disse planene er strategiplanen og en årlig gjennomgang av risiko knyttet til måloppnåelsen for hovedmålene for virksomheten. I 2018 har vi brukt tid med fagråd og medarbeidere på å utvikle en ny strategiplan for perioden 2019–2024. Vi har dermed en ny strategi som peker på den langsiktige retningen for å realisere mål for NLBs målgruppe, samtidig som vi har tiltak i virksomhetsplanen som svarer på de mer kortsiktige behovene.

Revisjonsmerknader fra Riksrevisjonen

Revisjonen for 2018 ble gjennomført uten merknader fra Riksrevisjonen.

Fellesføring fra KMD

Tiltak for å motvirke arbeidslivskriminalitet

Som en følge av administrativt samarbeid har NLB flere felles avtaler med Nasjonalbiblioteket. Blant disse er renholdsavtale og avtale om innkjøp av kontorrekvisita.

NLB har siden 2015 hatt rammeavtale med Innkjøpskontoret AS om konsulentbistand ved offentlige anskaffelser. Innkjøpskontoret bistår NLB med veiledning i håndtering av regelverket og gjennomføring av anskaffelser som faller inn under Lov om offentlige anskaffelser. Denne avtalen bidrar til å sikre at NLB etterlever de kravene som gjelder. Våren 2019 skal vi gjennomføre en anskaffelse for å tegne ny rammeavtale om levering av tilsvarende tjenester.

Ved utgangen av 2018 gjennomførte vi en anskaffelse for å tegne avtale med advokatkontor for bistand i juridiske spørsmål. Valg av leverandør og kontraktsinngåelse blir i januar 2019.

NLB har i en årrekke hatt rammeavtale med indiske firmaer om tilrettelegging av filer til vår produksjon av lyd- og punktskriftbøker. Avtalene er inngått etter en anskaffelsesprosess der vi har samarbeidet med flere virksomheter fra andre land som har tilsvarende behov. I 2018 gjennomførte vi en anskaffelse for å inngå ny avtale om tilrettelegging av filer. For denne type avtaler er det stor sannsynlighet for at flere av de aktuelle leverandørene kommer fra land der det er grunn til å rette spesiell oppmerksomhet mot arbeidslivsspørsmål. Vi har derfor benyttet bistand fra DNV GL til utforming av konkurransegrunnlag, i vurderingen av kandidater og til annen rådgiving etter behov. DNV GL har også utført oppfølgingsrevisjoner

av leverandører i India knyttet til produksjon i henhold til Sedex Members Ethical Trade Audit (SMETA) og etisk handel.

Personvern

I tilknytning til registrering av nye låner og i noen tilfeller også i den videre kommunikasjonen med lånerne, innhenter NLB informasjon av sensitiv art. Med bistand fra advokat har vi hatt en gjennomgang av våre rutiner og gjennomført tilpasninger i henhold til den nye personlovgivningen. NLBs personvernerklæring og kontaktinformasjon til personvernombudet er publisert på våre nettsider.

HMS

Miljøarbeid

NLBs rutiner for anskaffelser ivaretar regjeringens krav til offentlige virksomheter om å utøve miljø- og samfunnsansvar ved anskaffelser. NLB har rutiner som sikrer resirkulering av papir og gjenbruk av datautstyr der det er aktuelt. Belysningen i lokalene slås automatisk av kl. 17.00. Økt digital distribusjon av lydbøker bidrar til miljøgevinst ved at CD-utsendingene reduseres.

I 2016 ble insektet skjeggkre identifisert i våre lokaler. Insektet har spredt seg til Nasjonalbibliotekets magasiner, og utgjør et betydelig skadepotensial. I samarbeid med Nasjonalbiblioteket, Entra og et skadedyrbekjempelsesfirma fortsatte vi i 2018 tiltakene for å begrense spredningen. Skjeggkreene er svært hardføre, det er derfor en risiko for at utryddelse ikke er mulig.

I 2018 har vi startet arbeid med utbedringer av våre lokaler. Med bistand fra ingeniører og arkitekter hos Entra og i dialog med de ansatte gjennomfører vi ombyggings- og oppussingstiltak som skal bidra til å bedre arbeidsmiljøet. Tiltakene skal være ferdigstilt før sommeren 2019.

NLB har et HMS-system som sikrer rutiner for intern varsling om kritikkverdige forhold. Ansatte kan rapportere anonymt i HMS-systemet.

Personalpolitikk og likestilling

Tabell 5.3 Likestilling

2018		Kjønnsbalanse		Gjennomsnittslønn (i 1.000 kr)		
		Menn %	Kvinner %	Totalt (antall)	Menn	Kvinner
Totalt i virksomheten	I år	36,4	63,6	42	614	529
	I fjor	37,5	62,5	47	575	489
Lederstillinger	I år	60,0	40,0	5	910	826
	I fjor	66,7	33,3	6	834	752
Øvrige stillinger	I år	32,8	67,2	37	535	506
	I fjor	33,0	67,0	41	495	471

Likestilling mellom kjønnene er en viktig målsetting for lønnspolitikken i NLB. Dersom vi holder lederstillinger utenom, ser vi av tabellen at kvinnelige ansatte tjener 5,4 prosent

mindre enn menn. Vi har ikke kunnet finne noe som tyder på at menn og kvinner systematisk behandles ulikt i spørsmål om lønnsfastsettelse og lønnsutvikling.

Ved utlysning av ledige stillinger oppfordrer vi alle kvalifiserte kandidater til å søke, uavhengig av alder, kjønn, funksjonsevne eller etnisk bakgrunn. NLB har vurdert virksomhetens behov for særskilte tiltak for å fremme likestilling og hindre diskriminering. Vi har tilrettelagte arbeidsplasser for medarbeidere med funksjonsnedsettelse.

Rekruttering og inkludering

NLB har i perioden fra 01.07–31.12.2018 hatt færre enn fem nyansettelser, og rapporterer derfor ikke i 2018 på andelen som har nedsatt funksjonsevne eller hull i CV-en.

I samarbeid med NAV har NLB i flere år hatt praksisplasser for arbeidstakere som har behov for arbeidstrening.

IA-avtale og sykefravær

NLBs nåværende IA-avtale ble inngått i 2014 og gjaldt til ut 2018. I 2019 vil vi inngå ny IA-avtale. NLBs første IA-avtale ble inngått i 2003.

I 2018 var det totale sykefraværet i NLB 5,3 prosent. I 2017 hadde vi et sykefravær på 7,6 prosent, og i 2016 var det totale sykefraværet 6,9 prosent.

Arbeidsmiljøundersøkelser

NLBs seneste arbeidsmiljøundersøkelse ble gjennomført i 2016. Undersøkelsen ble gjort i samarbeid med bedriftshelsetjenesten, og ga rapporter både på avdelings- og organisasjonsnivå. Rapportene pekte på behov for forbedringer på noen områder og ga også informasjon som gjorde at vi kunne iverksette oppfølgingstiltak. Neste arbeidsmiljøundersøkelse blir gjennomført i 2019.

Digitalisering

Effektiviseringstiltak

Vi har nedenfor listet viktige tiltak knyttet til digitalisering i NLB. For NLB gir imidlertid ikke beskrivelse av enkelttiltak som er i gang nå et dekkende bilde av digitaliseringsvirksomheten. Som et landsdekkende bibliotek med kontor ett sted i landet har digitalisering av produksjon og tjenestetilbud vært en hovedprioritet i svært mange år. Digitaliseringen har gjort at lånere kan få tilgang til vårt tilbud døgnet rundt. Det har gjort at vi kan levere tilrettelagt studielitteratur innenfor de svært strenge tidsfrister som gjelder for dette og det har gjort at vi kan mer enn doble antall lånere samtidig som ressursene til publikumsbetjening går ned. Tanken har hele tiden vært at vi skal bedre kvaliteten i tilbudet samtidig som vi kan vri ressursbruk fra arbeidskrevende prosesser til utviklings- og informasjonsarbeid.

Det er altså ikke ett eller noen få store tiltak som ligger bak en slik utvikling, men en bevisst og langsiktig strategi og store og mange små tiltak som sammen reduserer risikoen for at NLB ikke skal nå sine mål og som sikrer effektiv ressursbruk.

Statpedsamarbeidet

Dette tiltaket gir bedre kvalitet i leveransene til målgruppen, det gir mulighet for å nå flere i målgruppen og det reduserer kostnader for staten.

De berørte partene er barn og unge som fra før var lånere hos Statped, barn og unge som gjennom den nye løsningen har blitt lånere hos Statped og NLB, familien til barna og ungdommene, lærere og andre ved skolene som administrerer ordningen, Statped og NLB.

Minst tre viktige rammebetingelser har vært avgjørende for at tiltaket kan gjennomføres. Det ene er at NLB for flere år siden designet sitt distribusjonssystem slik at flere innholdsleverandører (Statped, KABB, Norges Blindforbund) kunne koble seg på om de vil. Det andre er at Kunnskapsdepartementet gjorde endringer som innebærer at Statped ikke lenger behøver å kreve inn et gebyr per lån fra skolene. Det tredje er godt samarbeid og fleksibilitet mellom Statped og NLB. Hensynet til målgruppen har veid tyngre enn å få til millimeternøyaktighet i fordeling av kostnader og arbeidsmengde.

NLBs utlånsløsning gir mulighet for å lese bøker på appen Lydhør, å laste ned bøker til eller strøme bøker på PC eller å bestille CD. Statpeds lånere får nå samme valgmuligheter for å lese Statped-bøker, i tillegg til at Statpeds lånere også får tilgang til hele NLBs samling. Det er utviklet en egen administrasjonsmodul for skolene, slik at det er effektivt å melde inn elever. Elever kan også gjennom foresatte melde seg inn hos NLB på egen hånd og få tilgang til det samme tilbudet.

En rekke gevinster realiseres og kan bli realisert gjennom dette tiltaket:

- Lånerne får ett grensesnitt å forholde seg til for tilrettelagt litteratur
- Lånere kan lese på telefon, nettbrett eller PC, unngår CD-formatet om man ikke ønsker å bruke det
- Det blir enklere for lånere som låner skolebøker fra Statped å få tilgang til de samme folkebibliotektitlene som resten av klassen
- Det blir enklere for NLB å formidle bøker og stimulere til lesing til en gruppe der mange i utgangspunktet kan ha et vanskelig forhold til bøker
- Det blir enklere for NLB å gi informasjon til lærere, noe som igjen gjør lærere bedre i stand til å finne lesemuligheter for alle i en klasse
- Elever på videregående skole (Statpeds ansvar) vil få informasjon om at de kan få levert studielitteratur (NLBs ansvar) gjennom samme kanal og de kan lettere orientere seg om hva som finnes av tilrettelagt studielitteratur på studieretninger de kan ønske seg
- Statpeds gamle løsning tillot kun bestilling av CD. Statped slipper kostnader og arbeidsinnsats forbundet med å utvikle en ny løsning. Innsatsen for å tilpasse seg til NLBs løsning er vesentlig mindre
- Vedlikehold og videreutvikling skjer på én løsning. Det medfører redusert ressursbruk for staten

Nytt verktøy for å produsere punktskrift

Dette verktøyet reduserer kostnader og arbeidsmengde til vedlikehold og videreutvikling av et digitalt verktøy, det reduserer sårbarheten knyttet til å opprettholde et kompetansemiljø

og det bedrer muligheten for å kunne produsere gode utgivelser med mer komplekst innhold.

De som er berørt av tiltaket er produsenter av litteratur i punktskrift i Sverige, Danmark, Nederland, Sveits, Finland og Norge og de som leser punktskrift i disse landene. Løsningen ble implementert i NLBs driftsmiljø i 2018.

Gevinster som følge av tiltaket:

- Bedre mulighet for vedlikehold og videreutvikling
- Bedre mulighet for å utvikle løsninger som kan dekke flere behov
- Reduserte kostnader gjennom at flere land samarbeider

MusicBraille

Det finnes ingen gode løsninger for å produsere musikknoter i punktskrift i dag. Løsningene som finnes er dyre og ikke så effektive. Formålet er å finne nye, gode løsninger.

De som er berørt av tiltaket er de som produserer musikknoter i punktskrift og de som har behov for det samme.

NLB har tatt initiativ til et bredt internasjonalt samarbeid for i første omgang å utrede hvordan en løsning kan se ut, både når det gjelder verktøy og når det gjelder produksjonsmiljø. Arbeidet startet i 2017 og er fulgt opp gjennom hele 2018. Den internasjonale interessen for dette har økt, blant annet som følge av flere møter som NLB har tatt initiativ til. Det har medført at DAISY Consortium har tatt over ansvaret for prosjektet, fremdeles med NLB som en viktig bidragsyter.

Året som har gått har vist at dette kan gi viktige gevinster for brukere og mange organisasjoner over hele verden.

Videreutvikling av nettsider

Formålet med tiltaket er å gjøre den nettbaserte formidlingen enda bedre og å gjøre det enda enklere å møte NLB som ny låner. De berørte partene er lånere, potensielle lånere og medarbeidere i NLB.

Vi har gjennomført en brukerundersøkelse av nettsidene våre. Det var en planlagt oppfølging etter lansering av nye nettsider i 2016. Analysen av hvordan sidene blir brukt legges til grunn for endringer som ble gjennomført høsten 2017 og i 2018.

Gevinster som følge av tiltaket:

- Det er enklere for lånere å finne litteratur de er interessert i
- Det er enklere for potensielle lånere å finne ut om de skal bli låner og hvordan de blir det
- Andelen selvbetjening og digital distribusjon øker, noe som gir effekt for ressursbruk i NLB

Nettleserbok

Formålet med utviklingen av programmet Nettleserbok var å gi skoleelever og andre mulighet til å lese bøker på en datamaskin uavhengig av om de bruker operativsystem fra

Apple eller Microsoft. NLB utviklet dette programmet med egne ressurser i 2018, før det eksisterte det ikke noe godt program som fungerte på Apple-maskiner.

Statpedes lånere og studentlånere som bruker Mac har spesielt stor nytte av tiltaket.

NLB har utviklet programmet. Det fungerer som å åpne en bok i en nettleser man bruker til alle andre formål. Behovet for opplæring er dermed minimalt.

Gevinster som følge av tiltaket:

- Meget effektiv utviklingsprosess. Før en medarbeider i NLB fant løsningen så vi på vesentlig mer krevende tiltak for å løse problemet
- Enkel tilgang til litteratur, særlig nyttig for skoleelever og studenter som bruker Mac

Prosessgjennomganger

Formålet med prosessgjennomganger i NLB er å identifisere og realisere gevinster i form av bedre kvalitet og/eller redusert ressursbruk. Denne type tiltak har ofte som mål at omgivelsene skal merke minst mulig, mens medarbeidere i NLB opplever at ressurser kan brukes på andre oppgaver.

Vi planlegger blant annet å gjennomgå prosessene for innmelding av lånere, for etterarbeid av lydbøker, for katalogisering og for bestilling av filer fra indiske leverandører.

Gevinster som følge av tiltaket:

- Frigjorte ressurser som kan benyttes til andre prioriterte oppgaver

Øvrige utviklingstiltak

NLB gjennomfører kontinuerlig små og store effektiviseringstiltak. Det aller viktigste grunnlaget for dette er at vi har en strategi og langsiktige planer vi kan arbeide etter. Det gjør det mulig å gjøre små og store skritt som alle beveger oss i riktig retning.

Internasjonalt har DAISY-konsortiet for flere år siden besluttet å gå over til EPUB3-formatet og NLB har gjort det samme. Det gjør det mulig å samarbeide med Bokbasen om å gjøre tilretteleggingsutfordringen mindre, det muliggjør mer omfattende samarbeid med utgivere og det legger til rette for en rekke utviklingstiltak i NLB.

Sourcing

Det aller viktigste sourcingtiltaket NLB har gjennomført er å inngå samarbeid med NB som innebærer at all IKT-infrastruktur driftes av NB.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Som omtalt under del III, resultatmål 4, blir NLBs masterarkiv lagret i Nasjonalbibliotekets avdeling i Mo i Rana.

Samarbeidet med NB om drift av administrativ IKT er også et sentralt informasjonssikkerhetstiltak. NB er bedre rustet enn NLB til å etablere og vedlikeholde en god infrastruktur og til å utvikle og innføre gode rutiner. Fra før er vårt produksjonssystem for lydbøker i et lukket system uten tilknytning til internett. Sammen gir disse tiltakene en

positiv effekt på risikoen på informasjonssikkerhetsområdet. Vi arbeider også med et styringsdatasystem der data fra flere systemer samles, gjennom det får vi enda bedre mulighet til å sikre at data er korrekte.

Vi har utarbeidet en beredskapsplan og inngått en avtale om erstatningslokaler dersom en hendelse skulle gjøre NLBs lokaler ubrukelige.

NLBs strategiplan for perioden 2015–2018 beskriver virksomhetens overordnede mål og avgjørende tiltak for å nå målene. I henhold til strategiplanen utarbeider vi årlige virksomhetsplaner for organisasjonen som helhet og for den enkelte avdeling. Risikovurderinger danner et viktig grunnlag for utforming av tiltak i virksomhetsplanen.

Vedlagt ligger risiko og sårbarhetsanalysen for 2018.

Del V. Vurdering av fremtidsutsikter

I strategiplanen som gjelder for 2019–2024 har NLB omformulert sin visjon til «Et samfunn der alle har tilgang til litteratur og informasjon».

For å realisere visjonen er det helt avgjørende at mer av litteraturen er tilgjengelig når den utgis. Både gjennom krav til universell utforming av IKT i Norge og gjennom arbeidet med European Accessibility Act vil de som har vansker med å lese ordinær tekst få drahjelp i retning av bedre tilgjengelighet. NLB vil styrke kompetansen og innsatsen for å kunne framskynde denne utviklingen. Både i Norge og i andre land ser vi at forleggere og andre utgivere bidrar i samme retning. Noe av utfordringen ligger i at det er mange aktører og mange hensyn som skal avveies, fortsatt innats er derfor nødvendig.

Mennesker som har vansker med å lese ordinær tekst er avhengige av å ha et godt bibliotektilbud. I årene som kommer vil det bety tilgang til en digital folkebiblioteksamling fra NLB. Like viktig er det at denne målgruppen kan få et tilbud i sitt lokale folkebibliotek. Dette er hensyn som må ivaretas i den nasjonale bibliotekstrategien, og det vil kreve oppfølging fra NB, NLB og flere i biblioteksektoren for å få det til.

I 2019 skal NLB i samarbeid med Høgskolen i Innlandet prøve ut å gi produksjonsrett til en avgrenset gruppe studenter med funksjonsnedsettelse. Sammen med mer universell utforming fra forleggenes side, er produksjonsrett til alle studenter i NLBs målgruppe et avgjørende tiltak for å sikre disse studentene lik rett til utdanning. NLB vil fortsette å konkretisere et beslutningsunderlag som kan bidra til at dette gjennomføres.

Marrakesh-traktaten vil etter at Norge har ratifisert sikre studenter tilgang til mye tilrettelagt litteratur fra andre land. For NLB er det en sentral oppgave å bidra til at dette tilbudet blir godt kjent og enkelt å bruke.

NLBs målgruppe vil fortsette å ha ulike preferanser når det gjelder hvordan de vil låne og hvordan de vil få bøker levert. Vi må derfor fortsette å ha et tilbud som dekker denne bredden i behov. For å kunne være mer fleksible, er det behov for å gå gjennom hele vår systemportefølje. Det er en stor og viktig utfordring vi står foran.

For å sikre gode tjenesteleveranser og nødvendig videreutvikling må NLB effektivisere og øke produktiviteten i våre interne prosesser. Vi har lyktes godt med det til nå, forventningene om ressurstilgang i framtiden er slik at dette må videreføres.

Del VI Årsregnskap

Ledelseskomentarer til årsregnskapet 2018

Formål

Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek er et forvaltningsorgan underlagt Kulturdepartementet. Bibliotekvirksomheten ble overtatt av staten i 1989 etter å ha vært drevet av blindeforbundene i 80 år. NLB fører regnskapet etter kontantprinsippet.

NLB skal gjennom sin virksomhet bidra til at personer som har vansker med å lese trykt tekst på grunn av en funksjonsnedsettelse kan delta i samfunnet på linje med andre.

Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet og krav fra Kulturdepartementet i instruks om økonomistyring. Jeg mener regnskapet gir et dekkende bilde av NLBs disponible bevilgninger, regnskapsførte utgifter og inntekter.

Vurderinger av vesentlige forhold

I 2018 har NLB samlet disponert bevilgninger på utgiftssiden på kr 58.122.000. For 2018 har NLB bokført inntekter for tjenester til andre statlige institusjoner på kr 144.732, men hadde et inntektskrav på kr 335.000. Fra 2017 fikk vi med et mindreforbruk på 2.952.000. Vi hadde en mindretgift i regnskapet på kr 1.465.424 som da gir oss et mindreforbruk totalt i 2018 på kr 1.275.156. Dette utgjør 2,2% av bevilgningen og er godt innenfor grensen for 5% for overførbart beløp. NLB søker om å få overført dette beløpet til 2019.

Artskontorrapporteringen viser at rapporterte utgifter til drift og investeringer ble kr 56.656.576.. Av dette er utbetalinger til lønn og sosiale utgifter kr 32.702.740. I dette beløpet inngår honorarutbetalinger til innlesere som er oppdragstakere utenfor næring på kr 3.362.419 og utbetalinger til medlemmer i OUP og NLBs fagråd på kr 467.020. Innbetaling av pensjonspremie til SPK utgjør kr 2.494.133. I 2018 mottok NLB 416.440 i sykepengerefusjoner Etter fradrag av disse beløpene får vi at utbetalingene til lønn og sosiale utgifter utgjør 56 prosent av de totale utbetalingene.

På grunn av virksomhetens karakter med mye produksjonsvirksomhet benyttes kontoserien 43xx mer aktivt enn av mange andre. Det gjør at vi får et relativt stort beløp på kontoen Øvrige driftsutgifter. Her finner vi så forskjellige poster som fakturerte beløp fra innlesere som er oppdragstakere i næring med kr 1.542.996, CD-kjøp 192.302, kjøp av trykkeritjenester til vårt utlån av punktskrift med kr 1.144.126, kjøp av kommersielle og utenlandske lydbøker med kr 358.157 og utgifter til filfremstilling som grunnlag for å produsere bøker, aviser og tidsskrifter med talesyntese med kr 1.127.265, innkjøp av taktile/interfolierte bøker kr 198.810, produksjonsrekvisita med kr 956.142 til sammen kr 5.519.304, jf. note 3.

Tilleggsopplysninger

Riksrevisjonen er ekstern revisor og bekrefter årsregnskapet for NLB. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert per d.d., men revisjonsberetningen antas å foreligge i løpet av 2. kvartal 2019.

Oslo 15.3.2019

Øyvind Engh
Direktør

Prinsippnote til årsregnskapet

Årsregnskap for statlige virksomheter er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten ("bestemmelsene"). Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 av november 2015 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av overordnet departement.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- a) Regnskapet følger kalenderåret
- b) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- c) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp
- d) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene samsvarer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen "*Netto rapportert til bevilgningsregnskapet*" er lik i begge oppstillingene.

Virksomheten er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.7.1. Bruttobudsjetterte virksomheter tilføres ikke likviditet gjennom året men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Bevilgningsrapporteringen

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som virksomheten har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet virksomheten har fullmakt til å disponere. Kolonnen samlet tildeling viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver statskonto (kapittel/post). Oppstillingen viser i tillegg alle finansielle eiendeler og forpliktelser virksomheten står oppført med i statens kapitalregnskap.

Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet, og vises i kolonnen for regnskap.

Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men bokføres og rapporteres ikke til statsregnskapet fra virksomheten selv. Avgitte belastningsfullmakter bokføres og rapporteres av virksomheten som har mottatt belastningsfullmakten og vises derfor ikke i kolonnen for regnskap. De avgitte fullmaktene framkommer i note B til bevilgningsoppstillingen.

Artskontorrapporteringen

Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser eiendeler og gjeld som inngår i mellomværende med statskassen.

Artskontorrapporteringen viser regnskapstall virksomheten har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Virksomheten har en trekkrettighet på konsernkonto i Norges Bank. Tildelingene er ikke inntektsført og derfor ikke vist som inntekt i oppstillingen.

Oppstilling av bevilgningsrapportering 31.12.2018

Utgiftskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling*	Regnskap 2018	Merutgift (-) og mindreutgift
0326	Språk, litteratur og bibliotekformål	01	Driftsutgifter	A,B	58122000	56.656.576	1.465.424
1633	Nettoordning for mva i staten	01	Driftsutgifter	B	0	1.954.410	
<i>Sum utgiftsført</i>					58.122.000	58.610.986	

Inntektskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst		Samlet tildeling*	Regnskap 2018	Merinntekt og mindreinntekt(-)
3326	Diverse salg	01	Ymse inntekter	B	335000	144.732	-190.268
5309	Tilfeldige inntekter (statskassa)	29	Ymse		0	54.434	
5700	Arbeidsgiveravgift SLP	72	AGA		0	3.972.248	
<i>Sum inntektsført</i>					335.000	4.171.413	

<i>Netto rapportert til bevilgningsregnskapet</i>						54.439.573	
Kapitalkontoer							
60053901	Norges Bank KK /innbetalinger					563.232	
60053902	Norges Bank KK/utbetalinger					-54.746.902	
703824	Endring i mellomværende med statskassen					-255.902	
<i>Sum rapportert</i>						0	

Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)				17.12.2018	31.12.2017	Endring
703824	Mellomværende med statskassen			-1.459.026	-1.203.124	-255.902

* Samlet tildeling skal ikke reduseres med eventuelle avgitte belastningsfullmakter. Se note B for nærmere forklaring.

Note A

Note A Forklaring av samlet tildeling utgifter			
Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
326	2.952.000	55.170.000	58.122.000

Forklaring:

Post 032601 består av:

kr 54.489.000 i tildelingsbrev 21.12.2017

kr 2.952.000 i brev av 22.3.2018 overføring fra 2017

kr 681.000 lønnskompensasjon i brev 2.10.2018

Note B: Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-)/ mindre utgift	Utgiftsført av andre iht. avgitte belastningsfullmakter(-)	Merutgift(-) / mindretgift etter avgitte belastningsfullmakter	Merinntekter / mindreinntekter(-) iht. merinntektsfullmakt	Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	Innsparinger(-)	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
032601		1 465 424		1 465 424	-190 268			1 275 155	2906000	1 275 155

*Maksimalt beløp som kan overføres er 5% av årets bevilgning på driftspostene 01-29, unntatt post 24 eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet "kan overføres". Se årlig rundskriv R-2 for mer detaljert informasjon om overføring av ubrukte bevilgninger.

Forklaringer:

NLB har en mindretgift på kr 1.275.155 som søkes overført til neste år på post 01 iht beregninger i note B.

I 2018 hadde vi med oss et mindretgift på 2 952 000 fra 2017. Denne mindretgiften var ment å bruke på ombygging og oppgradering av lokalene. Det var ikke mulig å få gjort disse utført dette i 2018 og vi varslet derfor at vi kom til å komme på et mindretgift på 2.000.000.

Forklaring til bruken av fullmakter

- Mottatte belastningsfullmakter

NLB har benyttet seg av belastningsfullmakt fra Finansdepartementet på kap 1633, post 01, jf FIN R-116 som gjelder nettordningen for mva.

- Fullmakt til å overskride driftsbevilgninger med tilsvarende merinntekter

NLB har fullmakt til å overskride tildelt bevilgning under kap 336 post 01 med tilsvarende merinntekter under kap 2236,01. For 2018 var det en mindreinntekt 190.268, som inngår i beregningen av overførbart beløp til neste år.

Oppstilling av artskontorapporteringen 31.12.2018

	Note	2018	2017
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer	1	0	0
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1	0	0
Salgs- og leieinnbetalinger	1	144 732	1 494 143
Andre innbetalinger	1	0	0
<i>Sum innbetalinger fra drift</i>		144 732	1 494 143
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn	2	32 702 740	34 183 461
Andre utbetalinger til drift	3	23 511 469	20 816 014
<i>Sum utbetalinger til drift</i>		56 214 208	54 999 475
Netto rapporterte driftsutgifter		56 069 476	53 505 332
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetaling av finansinntekter	4	0	0
<i>Sum investerings- og finansinntekter</i>		0	0
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetaling til investeringer	5	442 368	2 599 717
Utbetaling til kjøp av aksjer	5,8B	0	0
Utbetaling av finansutgifter	4	0	0
<i>Sum investerings- og finansutgifter</i>		442 368	2 599 717
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		442 368	2 599 717
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.	6	380	0
<i>Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten</i>		380	0
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	7	0	0
<i>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten</i>		0	0
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler *			
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)		54 054	62 294
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)		3 972 248	4 130 614
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)		1 954 410	2 036 166
<i>Netto rapporterte utgifter på felleskapitler</i>		-2 071 892	-2 156 742
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet		54 439 573	53 948 307

Oversikt over mellomværende med statskassen **

Eiendeler og gjeld	2018	2017
Fordringer	54 492	36 549
Kasse	0	0
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank	0	0
Skyldig skattetrekk	-1 218 206	-1 137 783
Skyldige offentlige avgifter	-300 249	-101 890
Annen gjeld	4 938	0
Sum mellomværende med statskassen	8	-1 459 026

* Andre ev. inntekter/utgifter rapportert på felleskapitler spesifiseres på egne linjer ved behov.

** Spesifiser og legg til linjer ved behov.

Kontrollsum:

54 439 573

54 439 573

Note 1 – Innbetalinger

	31.12.2018	31.12.2017
<i>Innbetalinger fra gebyrer</i>		
Sum innbetalinger fra gebyrer	0	0
<i>Innbetalinger fra tilskudd og overføringer</i>		
Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer	0	0
<i>Salgs- og leieinnbetalinger</i>		
Diverse tilfeldige inntekter (diverse inntekter post 01 - 29)	144 732	1 494 143
Sum salgs- og leieinnbetalinger	144 732	1 494 143
<i>Andre innbetalinger</i>		
Sum andre innbetalinger	0	0
Sum innbetalinger fra drift	144 732	1 494 143

Forklaringer til inntekter:

Inntektene stammer fra salg av lydbokmastere til kommersielle produsenter av lydbøker og avtalt bidrag fra Statped for at NLB forestår all utsendelse av lydbøker til elever i grunnskole, ungdomsskole og videregående.

Note 2 – Utbetaling til lønn

	31.12.2018	31.12.2017
Lønn	21 952 313	24 782 018
Arbeidsgiveravgift	3 972 248	4 130 614
Pensjonsutgifter*	2 494 133	2 882 908
Sykepenger og andre refusjoner (-)	-416 440	-1 562 971
Andre ytelser	4 700 486	3 950 892
Sum utbetalinger til lønn	32 702 740	34 183 461
Antall årsverk:	38,0	40,5

Forklaringer:

I beløpet "andre ytelser" inngår honorarutbetalinger til innlesere som er oppdragstakere på kr 3.362.419 og utbetalinger til medlemmer i OUP og NLBs fagråd på kr 467.020. I tillegg har vi kostnader til ventelønn på kr 149.689. kr 721.358 er sosiale kostnader knyttet til felles drift av kantine, gruppelivsforsikring, yrkesskadepremie, velferdstiltak og andre personalkostnader.

* Nærmere om pensjonskostnader

Pensjoner kostnadsføres i resultatregnskapet basert på faktisk påløpt premie for regnskapsåret. Premiesats for 2018 er 11,4 prosent. Premiesatsen for 2017 var 11,6 prosent.

Note 3 – Andre utbetalinger til drift

	31.12.2018	31.12.2017
Husleie	5 280 114	5 377 649
Vedlikehold egne bygg og anlegg	0	0
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	1 169 268	42 423
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	1 227 387	1 169 713
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	81 665	59 159
Mindre utstyrskaffelser	262 915	408 876
Leie av maskiner, inventar og lignende	1 105 787	1 167 919
Kjøp av fremmede tjenester	5 444 912	3 569 404
Reiser og diett	945 998	1 169 264
Øvrige driftsutgifter	7 993 423	7 851 608
Sum andre utbetalinger til drift	23 511 469	20 816 014

Forklaringer:

I "kjøp av fremmede tjenester" er 1.542.996 som vederlag til forfattere for lydbokproduksjon. Rekrutteringshjelp, undersøkelser, oversettelser, anskaffelsesbistand, universell utforming, nyhetsovervåking m.m kr 946.308
Regnskaps, programvare, driftsoppgaver, innleid hjelp og andre tjenester: 1.913.890

Øvrige driftsutgifter består blant annet

Kontordrift, kurs, telefon og datakommunikasjon 1.384.611

Markedsføring, kontingenter og bankgebyr 1.084.326

Frakt 5.182

Produksjoner fra oppdragstakere i næring 1.542.996

Kommersielt innkjøpte norske lydbøker 324.711

Kommersielt innkjøpte utenlandske lydbøker 33.446

Taktile/interfolierte bøker 198.316

Punktskrift, trykking 1.144.126

Produksjonsunderlag, PDF, Feeder etc. 181.455

Produksjons kildefiler, Epub, DTbook 945.810

CD kjøp 192.302

Rekvisita til produksjon, fargebånd, etiketter, cd konvolutter osv.) 956.142

Note 4 – Finansinntekter og finansutgifter

	31.12.2018	31.12.2017
<i>Innbetaling av finansinntekter</i>		
Renteinntekter	0	0
Valutagevinst	0	0
Annen finansinntekt	0	0
Sum innbetaling av finansinntekter	0	0

	17.12.2018	31.12.2017
<i>Utbetaling av finansutgifter</i>		
Renteutgifter	0	0
Valutatap	0	0
Annen finansutgift	0	0
Sum utbetaling av finansutgifter	0	0

Note 5 – Utbetaling til investeringer og kjøp av aksjer

	31.12.2018	31.12.2017
<i>Utbetaling til investeringer</i>		
Immaterielle eiendeler og lignende	335 369	447 246
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	0	0
Beredskapsanskaffelser	0	0
Infrastruktureiendeler	0	0
Maskiner og transportmidler	0	0
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	106 999	2 152 471
Sum utbetaling til investeringer	442 368	2 599 717

	17.12.2018	31.12.2017
<i>Utbetaling til kjøp av aksjer</i>		
Kapitalinnskudd	0	0
Obligasjoner	0	0
Investeringer i aksjer og andeler	0	0
Sum utbetaling til kjøp av aksjer	0	0

Forklaring

Note 5:

kr 106.999 relatere seg til inventar og datautstyr

Programvare og lisenser kr 335.369

Note 6 – 6 Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten

	31.12.2018	31.12.2017
Tilfeldige og andre inntekter (kto. 5309 29 i statens kontoplan)	380	0
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	380	0

Note 7 – Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

	31.12.2018	31.12.2017
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	0	0

Note 8 – Sammenheng Statskassen

Note 8 Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen.

Del A Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

	31.12.2018	31.12.2018	Forskjell
	Spesifisering av bokført avregning med statskassen	Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler*	0	0	0
Obligasjoner	0	0	0
<i>Sum</i>	0	0	0
Omløpsmidler			
Kundefordringer	0	0	0
Andre fordringer	54 492	54 492	0
Bankinnskudd, kontanter og lignende	0	0	0
<i>Sum</i>	54 492	54 492	0
Langsiktig gjeld			
Annen langsiktig gjeld	0	0	0
<i>Sum</i>	0	0	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	3 972	0	3 972
Skyldig skattetrekk	-1 218 206	-1 218 206	0
Skyldige offentlige avgifter	-300 249	-300 249	0
Annen kortsiktig gjeld	4 938	4 938	0
<i>Sum</i>	-1 509 545	-1 513 518	3 972
Sum	-1 455 054	-1 459 026	3 972

* Virksomheter som eier finansielle anleggsmidler i form av investeringer i aksjer og selskapsandeler fyller også ut note 8 B

Del B Spesifisering av investeringer i aksjer og selskapsandeler

Ervervsdato	Antall aksjer	Eierandel	Stemme andel	Årets resultat i selskapet	Balanseført egenkapital i selskapet	Balanseført verdi i regnskap*
<i>Aksjer</i>						
Selskap 1						
Selskap 2						
Selskap 3						
Balanseført verdi 17.12.2018						0

* Investeringer i aksjer er bokført til anskaffelseskost. Balanseført verdi er den samme i både virksomhetens kontospesifikasjon og kapitalregnskapet.

Forklaringer:

Andre fordringer på kr 54.492 er i helhet knyttet til lønnslån til medarbeidere

Årsregnskap OUP

Dette er en del av NLBs regnskap og inngår i rapporteringen og notene ovenfor.

Regngr	Gruppenavn	
3	34 tilskudd fra stat. Inst.	-865 000
3 Totalt		
4	49 Driftsmidler	
4 Totalt		
5	50 Lønn	342 695
	51 Vikarer	4 311
	52 Fordel arbeidsforhold	0
	53 Honorarer	258 823
	54 Arbeidsgiveravgift	132 447
	59 Sosiale goder	22 572
5 Totalt	lønnskostnader	760 847
6	64 Leie maskiner	4 000
	66 Reparasjon lokaler	14 167
	67 Konsulent / fremmede tjenester	0
	68 Kontordrift / annonser	11 200
	69 Telefoni / nettverk	990
6 Totalt	Driftskostander	30 357
7	71 Reisekostnad	77 568
	73 Markedsføring / informasjon	14 013
7 Totalt	Reise / Markedsføring	91 581
Totalsum	Totalt kostnad	882 785